

Sardana + Innovació = Sard-Ina?

Història d'un procés creatiu.

Índex

pàg.

Presentació del treball	4
Objectius el treball	4
Metodologia	5

Primera part

La Sardana com a composició musical	
1- Concepte	6
2- Origen i història	7
2.1. Contrapàs	
2.2. Sardana curta	
2.3. Sardana llarga	
3- Sardana actual	8
4- Sardanes més populars	9
5- Tipus de sardanes	10
6- La Cobla	10

Segona part

La Sardana a la Bisbal d'Empordà	
1- El context històric i cultural dels inicis	12
2- Joan Carreras i Dagas i l'escola de música de la Bisbal	13
3- La Principal de la Bisbal	14
3.1. Fundació	
3.2. Desenvolupament i esplendor	
3.3. Els músics més rellevants	
4- Els Aplecs	16
5- L'Escola Comarcal de Cobla Conrad Saló	17

Tercera Part

Sardana + Innovació = Sard-/na?	
1. Propostes innovadores en el món sardanístic dels darrers 30 anys.	20
1.1. Ona Laietana	21
1.2. Companyia Elèctrica Dharma	21
1.3. Joan Josep Blay	21
1.4. Marcel Casellas. Transardana	22
1.5. Carles Santos	22
1.6. Santi Arisa	22
1.7. Quimi Portet	23
1.8. Guillamino	23
1.9. Pau Riba. La Dansardana	23
1.10. Pascal Comelade	24
1.11. Raph Dumas	24
1.12. Roger Mas	25
1.13. Marc Timón	25
2. Cobles innovadores	
2.1. Cobla Contemporània	26
2.2. Cobla Sant Jordi	26
2.3. Cobla Mil·lenària	27
2.4. Cobla Bisbal Jove	27
2.5. Cobla de Reus Jove	28
2.6. La Principal de la Nit	28
2.7. Cobla Tarannà	29

2.8. La Principal de Júpiter	29
2.9. Cobla Catalana dels Sons Essencials	30
3. Distinció entre música per Cobla i Sardana	30
Part Pràctica	
Variacions experimentals sobre la sardana <i>L'Empordà</i> d'Enric Morera	31
Procés creatiu del projecte	35
Enregistrament	36
Conclusions	37
Opinió Personal	38
Agraïments	38
Annexes	40
1. entrevista a Jordi Molina	
2. entrevista a Pau Guillament, Guillamino	
3. qüestionari enviat a Esteve Palet, jove compositor reconegut	
Referències	46

Presentació del treball

La música forma part de les nostres vides. Per descomptat forma part també de la meua. M'he format com a alumne a l'escola de cobla comarcal Conrad Saló i allà he après llenguatge musical tot tocant sardanes. El meu instrument és la trompeta.

Els nostres professors ens han fet passejar al llarg dels anys des de les sardanes clàssiques, conegudes i no gaire complicades fins a sardanes elaborades, amb dificultat d'interpretació i també els últims anys, a música per cobla. A partir d'aquí vaig descobrir que una cobla pot fer més que tocar sardanes i això m'ha agradat i motivat a voler aprendre més sobre les noves tendències en música per cobla. A la meua formació musical també compto amb professor de baix i considero aquest el meu instrument principal amb el que faig música moderna. Sóc autodidacta en la instrumentació de sintetitzadors i també toco la gralla i la guitarra. Per tant, veig i visc la música des de tendències molt diverses, des de la més clàssica a la més contemporània i crec que això és el que ha guiat des del principi el que pretenia que fos aquest projecte.

"La cobla és una orquestra" (Guillamino). *" La tenora té moltes possibilitats més enllà de les sardanes"* (Jordi Molina). Haver parlat amb aquests innovadors i experimentadors en l'àmbit musical, molt diferents però amb objectius comuns: donar a conèixer nous sons amb els instruments de "tocar sardanes", barrejats amb altres instruments amb els quals no hi havia experiències fins fa molt pocs anys (sintetitzadors, piano, bateria, baix,...), ha fet que poc a poc anés ideant un projecte personal prenent nota de les indicacions rebudes a les entrevistes.

Objectius del treball:

1. Objectius generals:

- Conèixer la història de la sardana com a peça musical i la seva evolució.
- Fer un retrat del moment actual de la música per a instruments de cobla.
- Explicar la distinció entre sardana i música per cobla.

2. Objectius específics

- Conèixer els lligams entre l'evolució de la música per cobla, els instruments acompanyants a aquest procés i la peça sardanista.
- Conèixer amb més profunditat les arrels d'un cobla: La Principal de la Bisbal.
- Entrevistar persones rellevants i actuals de la música de cobla.
- Fer audicions de les diferents tendències.
- Composar i interpretar una peça musical basada en una sardana molt coneguda i experimentar amb nova instrumentació, nous ritmes i noves sonoritats.

Metodologia

En voler fer una visió històrica de la sardana i la música per cobla era necessari fer una recerca bibliogràfica que em permetés llegir i extreure informacions. Vaig trobar de bon principi que hi havia molta informació sobre la sardana i que aquesta es barrejava amb el concepte de sardana com a ball. La informació més rellevant pel meu treball l'he extret no tant del moviment sardanista sinó de la història de les cobles nascudes a l'Alt i Baix Empordà al segle XIX.

Tots els documents han estat fàcils d'aconseguir ja que les publicacions sobre el tema no tenen molts anys, són força accessibles. La cobla no té un llarga vida històrica en la seva formació actual, i els estudis que se n'han fet són força recents.

En acostar-me al període actual he hagut d'utilitzar Internet de forma principal i també revistes de música. He descobert que no hi ha un recull ja fet sobre el tema i l'he hagut d'anar confegint preguntant als meus professors (Joan Gay, Pitu Pérez) i buscar a partir de les seves indicacions. El segle XX és el segle de l'etapa clàssica i de l'etapa d'innovació i la recerca principal s'ha centrat en aquesta etapa. Als últims anys, els últims moviments només consten a Internet.

Juntament amb el meu tutor hem anat variant la trajectòria i abandonant uns objectius inicials com per exemple: fer un recull del repertori dels aplecs de la sardana a la Bisbal d'Empordà, que finalment no hem inclòs doncs el treball anava agafant altres camins.

He escoltat molts documents sonors a través bàsicament d'Spotify i les peces que m'han passat les persones entrevistades (alguna d'elles inèdita, la qual cosa agraeixo molt a Guillamino). Una part important de la metodologia ha consistit doncs, en aquestes audicions que m'han servit per entendre millor el que anava trobant a les lectures.

De les entrevistes mantingudes he de destacar la gran facilitat d'accés als professionals i la seva disponibilitat, claredat i entusiasme que van fer créixer el meu interès i la motivació per tirar endavant el treball sobre tot a la seva part pràctica. D'aquestes entrevistes se'n desprenen en gran part les conclusions del treball.

Un cop extreta i ordenada la informació he fet la tria del fragment d'una sardana molt coneguda: *L'Empordà*, d'Enric Morera, amb lletra de Joan Maragall pel fet que és una de les sardanes més conegudes i impreses a la memòria de tothom que ha escoltat alguna vegada una sardana.

El fet de triar aquesta sardana tan coneguda és perquè m'interessa treballar la seva melodia i que sigui reconeguda pels oïdors però variant el ritme i la sonoritat, per experimentar amb el resultat i recollir les opinions de qui ho escolta.

En el moment de la gravació no podia treballar tot sol. Per això he comptat amb la col·laboració de diversos amics músics, alguns d'ells companys de cobla i d'altres amb qui ja havia coincidit en projectes musicals diversos. Des de l'inici del projecte es varen mostrar interessats en veure què podia sortir de tot plegat i per tant compartíem interessos i inquietuds.

Primera part.

La Sardana com a composició musical

Elements necessaris per la seva comprensió.

1. CONCEPTE.

El mot sardana pot fer referència a dues coses: el ball de la sardana – dansa tradicional catalana- o la composició musical escrita que pot acompanyar el ball. En aquest treball farem referència exclusiva a la peça musical tot i que pels vincles que uneixen, - com no podia ser d'altra manera - la dansa i la música de la sardana al llarg de la seva coexistència, farà que les referències al ball es donin de manera obligada i sobretot en aquesta primera part.

La seva etimologia semblaria indicar que procedeix de la paraula llatina “Cerretana”, que segons Plini (escriptor llatí del segle I d. C.), és el nom del territori pirinenc de la regió de Girona, la Cerdanya. De tota manera aquest és un origen etimològic suposat. Així mateix l'origen de la dansa també és desconegut.

Disposem però d'una curta llista de dades i fets, que són els únics documents històrics que ens resten de la sardana, pel que fa al període comprès entre els segles XVI i el XVIII, època en que se la menciona directament com una una dansa relacionada amb el poble:

- 1552 El Consell de la Universitat [ajuntament] d'Olot prohibeix ballar la Sardana
- 1573 A l'església de Girona es prohibeix l'entrada dels joglars ballant sardanes.
- 1575 A causa dels abusos comesos durant les festes del Corpus, es prohibeix ballar sardanes dins els temples, cosa que permet deduir que fins aleshores se'n ballaven.
- 1585 A l'obra *El maestro de danzar* de Lope de Vega, s'hi esmenta la dansa, tot i que l'autor no la devia conèixer directament, perquè la fa ballar a una sola persona.
- 1596 A Vic es prohibeix ballar la sardana davant els temples, ja que el soroll provocat pels instruments distreu l'atenció dels fidels.
- 1611 Sebastià de Corrubias, a l'obra *El tesoro de la lengua española* parla de la “Cerdana” com a ball propi de Catalunya.
- 1616 En un romanç de les festes del Carnestoltes barceloní s'hi descriu amb el caire obert que el ball té avui en dia.
- 1625 Festes a Barcelona pel naixement d'una infanta. S'hi balla la sardana, com i també a les festes de Sant Jordi que se celebren poc més tard.

2. ORIGEN I HISTÒRIA.

La manca de mencions anteriors al segle XIV ens fa creure que la sardana era designada amb altres noms. A l'Edat Mitjana, per exemple, existeix el ball rodó i el ball mesclat, que per les seves característiques podrien ser els precursors de les sardanes. Les tonades eren de caire popular i es transmetien d'oïda, per tradició musical. No hi ha havia veritables creadors de sardanes.

Tot i que la denominació Sardana apareix com hem vist per primer cop al 1552, no es té informació de com era aquest ball ni la seva música nit tan sols en els documents que la citen, fins al segle XIX. Així doncs es considera que la Sardana es crea com a tal a partir del segle XIX, amb el contrapàs.

2.1. Contrapàs

El contrapàs era una dansa semi litúrgica ballada en cadena, bàsicament per homes. Els balladors dansen en semi cercle i el primer ballador de l'extrem esquerra domina el grup, impulsant-los a fer passes més o menys llargs, amb l'objectiu d'acabar al mateix lloc on s'ha començat. Si s'aconseguia aquesta fita, els balladors deien que havien aconseguit "treure" el contrapàs. La jornada de ball contenia diverses seccions i figures, una de les quals era una coreografia de ball en rodona: la sardana.

El musicòleg Lluís Albert va localitzar l'any 1955 a la Biblioteca de Catalunya, un manuscrit del segle XVIII on entre altres ballables hi ha quatre sardanes, que són les més antigues que s'han trobat. Una d'elles porta per títol *La del senyor mestre d'Amer*.

2.2. Sardana curta

Durant la primera meitat del segle XIX el contrapàs sofrí una davallada, i es reduí el nombre de les seves representacions. Al mateix temps, aquella última figura del contrapàs va agafar personalitat pròpia, i substituï el contrapàs mateix. Aquesta primera versió independent s'anomena sardana curta.

Té una forma musical de vint-i-quatre compassos, vuit anomenats curts i setze llargs, amb una extensió melòdica definida i fixa que no representava cap dificultat pels balladors, que repartien de forma igual els passos a totes les sardanes. Aquests compassos estan repartits musicalment en dos parts: en els primers, la melodia és costum que presenti un aire serè o melancòlic, i en els segons, un aire emotiu i alegre.

2.3. Sardana llarga

Durant el segon terç del segle XIX la sardana curta experimentà una progressiva modificació i es va anar allargant, donant lloc a la sardana llarga. Les melodies començaren a copiar el model d'òperes italianes. Cal tenir en compte que la formació instrumental de les cobles no era estable, i aquestes variaven sovint els seus

components i no eren professionalitzades. Això feia que els agradés incloure músiques de moda d'aquella època per fer el ball més popular i festiu.

El pas de la sardana curta a la sardana llarga té com a precursor a Pep Ventura (1817 – 1875), que reformà l'estructura musical, i també reestructurà i amplia la cobla. L'estructura de la sardana va passar a ser una composició lliure amb uns límits d'extensió que oscil·laven entre els vint-i-cinc i els quaranta compassos en els curts i els seixanta – vuitanta en els llargs. La Sardana Llarga es va anar propagant per l'Empordà i la Selva, i des d'allà a tot Catalunya arribant també a Barcelona. Amb motiu de les festes de la Mercè del 1871, en la programació del cartell es detallava: "empordanesos ballen sardanes llargues al so de la cobla", i en el de l'any següent figurava la cobla de Pep Ventura "tocant contrapassos, sardanes llargues i altres balls".

Pep Ventura, o Pep de la Tenora. Figura clau.

Al 1892 es va estrenar al Gran Teatre del Liceu de Barcelona l'òpera *Garín*, del mestre Tomàs Bretón, en la qual figura una sardana que el dia de l'estrena va haver de repetir-se tres vegades davant la insistència del públic.

A partir d'aquest moment la difusió de la sardana a la resta de comarques és remarcable i entra ja en el segle XX.

3. LA SARDANA ACTUAL

Durant el primer quart del segle XX hi hagué una intensa activitat sardanista. Sorgiren ateneus, casals i associacions que es reunien periòdicament i amenitzaven les trobades amb cançons populars i ballades de sardanes. Un dels polítics que va ajudar a la propagació i simbolització nacionalista de la sardana fou Francesc Cambó (polític català conservador, fundador de la Lliga nacionalista) que, des de la regidoria de l'Ajuntament de Barcelona, va incloure la sardana en les programacions oficials i va enfortir l'associació dels conceptes de catalanisme i sardanisme.

La Guerra Civil Espanyola (1936-1939) frenà aquesta intensa activitat de manera momentània, però el símbol ja estava establert, de manera que adoptà aleshores connotacions reivindicatives, d'afirmació patriòtica i nacionalista.

A partir del 1945 i fins els inicis dels 60 el moviment sardanista es recuperà i s'expandí. Es constituïren noves entitats, concerts, aplecs i colles sardanistes que treballaren per a la recuperació del patrimoni cultural i les llibertats democràtiques.

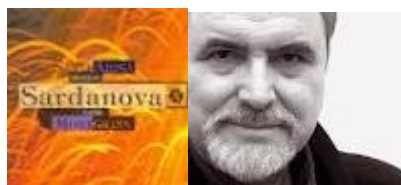

A finals dels anys 70 i inicis dels 80 la sardana entrà en un període d'incertesa degut a la situació política i econòmica, però van anar apareixent cobles i iniciatives particulars i escoles de música que tornaren a implicar-se en la sardana.

El 1990 es funda la Federació Sardanista de Catalunya amb la vocació de reunir totes les entitats i treballar per la normalització del fet sardanista, donant assessorament a les entitats que en formessin part i difonent la formació i informació sobre el món sardanístic.

El 1992 la sardana va tenir representació destacada en l'acte inaugural dels Jocs Olímpics de Barcelona. Més de 600 dansaires van formar cinc anelles olímpiques gegants i van ballar la sardana "Sou benvinguts" de Joan Lluís Moraleda, cantada per Josep Carreras i Montserrat Caballé, i interpretada per la cobla La Principal de la Bisbal.

El 1993 el músic català Santi Arisa crea i presenta la Sardanova a Manresa, que és una experiència innovadora però que no arrela en la cultura popular.

La situació de la sardana a principis del segle XXI és analitzable a través de dades de la Federació Sardanista de Catalunya.

A través d'aquesta entitat coneixem que hi ha més de 25.000 sardanes i més de 2.000 compositors. La majoria de sardanes no tenen text i només són instrumentals, per tant en general no hi ha una temàtica determinada, i només el títol de la sardana indica a qui o a què està dedicada o inspirada. En qualsevol cas, les poques que tenen text solen ser motius propers al paisatge i al poble català.

4. SARDANES MÉS POPULARS:

- *La Santa Espina* és la sardana més emblemàtica i constitueix una mena d'himne patriòtic pels catalans. En un principi era un espectacle amb text d'Angel Guimerà i música d'Enric Morera, en tres actes i sis quadres, estrenada el 19 de gener del 1907 a Barcelona. La sardana del tercer acte s'independitzà i es convertí en una de les sardanes més populars. Va estar prohibida durant

les dictadures de Primo de Rivera i Franco pel fet que era popularment considerada com un himne nacional català.

- *L'Empordà*. Sardana per a cor masculí, escrita l'any 1908. S'hi relata un paisatge fèrtil, pla i proper a la Costa Brava, explicat a través d'una història d'amor entre una sirena del Mediterrani i un pastor dels Pirineus. El text és de Joan Maragall i la música d'Enric Morera.
- *La Sardana d'Alacant*. Sardana popular d'Alacant que s'ha transmès per tradició oral.
- *La Sardana de les Monges*. Sardana popular composta per a veus mixtes d'Enric Morera sobre un poema d'Angel Guimerà. Estrenada al 1919 a Barcelona.
- *Llevantina*. Sardana molt popular composta per Vicenç Bou i Geli amb lletra de Joan Serracant i Ramon Ribero al 1922
- *El saltiró de la cardina*. Composta per Vicenç Bou al 1912.

5. TIPUS DE SARDANES.

- Sardana de concert: Tot i que pot ser ballada, és més apropiada per escoltar en un concert. Les sardanes que s'interpreten en un concert usualment ho són en quatre tirades: dues de curtes i dues de llargues.
- Sardana coral: La cobla té l'acompanyament d'una coral, de manera que la sardana permet ser cantada.
- Sardana obligada: En la cobla destaca la melodia d'un instrument (o més d'un) que és protagonista per sobre dels altres, bé sigui la tenora, el tible, el fiscorn, el flabiol o qualsevol altre.

Hi ha altres tipologies de sardanes però més lligades a la manera de ballar-la que no pas a aspectes compositius, i només les anomenem: sardanes de lluïment, sardana de punts lliures, sardana de germanor, sardana manresana i sardana revessa.

6.LA COBLA

La Cobla és una formació instrumental típica de Catalunya. Aquest paraula apareix per primera vegada al segle XIV. Els seus orígens es remunten a una formació antiga que es deia **tres quartants** (o antiga cobla de ministrers) i la formaven tres músics que tocaven quatre instruments: el sac de gemecs, la tarota i el flabiol i el tamborí. Aquesta cobla medieval es va ampliar i va donar lloc a la cobla moderna.

La cobla posseeix des de principis del segle XX la següent configuració amb onze músics i dotze instruments. Es pot quasi definir com un orquestra simfònica de cambra que es caracteritza per una forta personalitat tímbrica i un gran potencial sonor.

Els músics estan distribuïts en 2 fileres: a davant el tamborí i els instruments de vent de fusta (que toquen asseguts) i a darrere els de vent de metall (que normalment toquen drets). Així mateix, cada filera també s'organitza segons els registre de so dels instruments: vist des del davant, els més aguts a l'esquerra i els més greus a la dreta. El contrabaix està situat fora de les fileres, a la banda dreta.

La formació estàndard de la cobla és la següent:

- Davant, d'esquerra a dreta:

el flabiol és l'encarregat de fer l'introit (o entrada) i els contrapunts. Es toca només amb la mà esquerra i la seva tonalitat és de Fa. El mateix instrumentista toca **el tamborí**, l'únic instrument de percussió de la cobla, que amb el seu "toc" fa l'acompanyament a les sardanes.

el tible, segon i primer, és un instrument de la família de vent de fusta. Té un so agut i la seva tonalitat és de Fa.

la tenora, primera i segona, és un instrument de vent de fusta, acabat amb un pavelló metàl·lic. És el que sol fer la melodia de les sardanes i té un so més greu que el tible. La seva tonalitat és de Si bemoll.

- Darrera, d'esquerra a dreta:

la trompeta, segona i primera, és un instrument de vent de metall, el més agut de la família que trobem a la cobla. Acostumen a estar afinades en la tonalitat de Si bemoll.

el trombó de pistons, afinat en Do. El seu paper es limita quasi sempre a fer acompanyaments i fou l'últim a incorporar-se a la cobla.

el fiscorn, primer i segon, és l'instrument de vent de metall més greu de la cobla. Tonalitat de Do.

- Extrem dret.

el contrabaix és l'únic instrument de corda de la cobla i el que té el registre més greu. La seva interpretació combina l'arquet i el pizzicato. La seva tonalitat és Do. Si bé el contrabaix ordinari té quatre cordes, la més greu s'ha eliminat del contrabaix de cobla, que només en té tres. Es coneix popularment amb el nom de *verra*.

A banda d'aquests, de vegades el metall està reforçat amb una tercera trompeta, i fins i tot un segon trombó. D'altra banda, en la interpretació de certes obres per a cobla, com ara ballets i obres de concert, és freqüent que la cobla estigui acompanyada per timbales.

Segona part.

La Sardana a la Bisbal d'Empordà

Relació de la ciutat amb la sardana a través del temps.

1. EL CONTEXT HISTÒRIC I CULTURAL DELS INICIS.

A les darreries del segle XIX la Bisbal vivia una certa efervescència cultural, plena d'iniciatives i projectes que tot sovint fructificaven, tal com escrivia l'historiador bisbalenc Pere Lloberas al treball *"La Principal de la Bisbal"*¹ :

"La vila tenia un alcalde de l'estament curialesc, advocat, es pot dir de l'alta menestralia afrontant amb el senyoriu. Havia sortit elegit regidor coalitzat amb els republicans possibilistes de Castelar, d'un republicanisme moderat i electorer. A la comarca quedaven enrere els arrauxaments federals que havien estat protagonistes del "foc de la Bisbal" en l'aixecament del 6 d'octubre de 1869. La vida política s'ajustava, en fundar-se la Principal, als motllos amables i paternals de la Restauració borbònica. En aquells anys, Catalunya vivia, gràcies al proteccionisme aranzelari i l'ordre imperant, la gran aventura d'industrialització i de creació de riquesa. Alhora, s'havia despertat, romànticament, el moviment renaixentista de tots els nostres valors espirituals amb possibilitats incalculables. La Bisbal, a la seva manera, cap i font inspiradora de la comarca que li pertocava ser, participa intensament de les realitats i les esperances que animaven la vida col·lectiva del moment. Aquí, els pagesos havien indicat l'heroica repoblació de les vinyes devastades per la fil·loxera; encara no feina un any de la inauguració del "tranvia a vapor del Bajo Ampordán", obra realitzada amb notable participació bisbalenca; el mateix any de la formació de la Cobla s'obria l'Exposició Universal de Barcelona, a la qual aportaren composicions i productes que obtingueren diplomes, músics i industrials de la població. Hi havia poetes renaixentistes que estaven en contacte i tenien amistats amb els més significats del país. S'havien celebrat els primers Jocs Florals, presidits per l'il·lustre empordanès Josep Pella i Forgas. Es publicaven els periòdics locals "El eco bisbalense, semanario liberal independiente" i el "Semanario de la Bisbal", tradicionalista. I, el que és important de cara al desplegament artístic de la Principal, funcionava una escola de música regentada per un insigne professor: Joan Carreras i Dagas. Per aquestes darreres circumstàncies tampoc no hi és sobrer d'afegir a les característiques de la vila d'aleshores un matís espiritual".

Així doncs el fet que a la Bisbal es respirés un cert aire cultural i musical no era un fet aïllat, sinó l'expressió d'un moment cultural de la capital de comarca. El 1884 havia estat fundada la cobla Els Montgrins de Torroella de Montgrí i dos anys després 1890, es donà a conèixer una altra agrupació de gran prestigi: La Principal de Peralada. En aquests mateixos anys anaven naixent altres cobles. Al costat de cada una de les cobles hi havia un músic de renom que hi justificava el seu naixement o com en el cas de la Bisbal, una Escola de Música, creada per iniciativa del mestre Carreras i Dagas.

---

¹ Molero, Eugeni (1988) La Principal de la Bisbal. Cobla de la Generalitat de Catalunya. Col·lecció Francesc Civil i Castellví – 2. Editorial: Diputació de Girona. Ajuntament de la Bisbal d'Empordà. Pàg. 26.

2. JOAN CARRERAS I DAGAS I L'ESCOLA DE MÚSICA DE LA BISBAL.

Joan Carreras i Dagas² (Girona 07/09/1823 – La Bisbal d'Empordà, 19/11/1900), compositor, pedagog i bibliòfil.

El 1848 fundà el *Establecimiento Musical*, considerat la primera escola de música de Girona. Des de 1851 fins al 1860 ocupà el càrrec de mestre de capella de la Catedral de Girona i assumí la direcció del Teatre de Girona en les temporades d'òpera i sarsuela, encara que no de forma continuada. El 1859 va ser nomenat mestre de capella de l'església Nostra Senyora del Pi de Barcelona,. A partir de 1860 es traslladà a viure a Barcelona i formà part de l'orquestra del Liceu. També arribà a ser el director d'orquestra de la *Escuela de Ciegos y Sordomudos y Academia de Música*, considerada la primera institució educativa per a persones discapacitades a Girona. Es traslladà després a França, on residí durant quatre anys i arribà a la Bisbal el 1880 portat pels seus amics bisbalencs Joaquim Galí, els germans Sitjar, Rodolfo Oliver i el compositor Melcior de Ferrer. L'Ajuntament el nomenà "Organista de la Yglesia parroquial" i li assenyala una subvenció anual de mil pessetes. A canvi d'això donava també classes de cant i instrumentació a sis nens pobres proposats per l'Ajuntament.

Carreras i Dagas dirigí la seva escola durant vint anys, enfortint i orientant tota una sèrie de vocacions. Alguns dels seus deixebles entrarien a formar part no sols de La Principal, sinó també d'altres agrupacions locals i de la comarca. Entre els alumnes distingits es troben: Josep Casanovas "Peixero", un dels fundadors de la Principal, Josep Pi i Pascual, de Pals; Pere Rigau "Barretó", de Torroella de Montgrí, fundador i primer director de la cobla Els Montgrins; Josep Maria Soler, compositor,...

Joan Carreras i Dagas va passar doncs, a formar part del gran ambient sociocultural que agitava la Bisbal a finals del segle XIX on va travar amistat amb poetes bisbalencs de la Reinaxença, les poesies dels quals utilitzava per a les seves composicions, i també amb personalitats socials destacades, als quals dedicava les seves peces. També va tenir molt bona amistat amb Juli Garreta, que havia anat a mostrar-li les seves obres i a demanar-li consell més d'una vegada.

Va escriure unes dues mil obres de diversos gèneres, per formacions instrumentals o vocals, entre elles sardanes i simfonies per a cobla. Segons Lluís Albert³ : "*va ser l'immediat continuador – i en molts aspectes va ampliar-la – de la tasca tot just iniciada per Pep Ventura. En les seves sardanes es fa present la influència, en aquest cas, volguda, del cant popular. La sardana començava a manifestar-se com una forma musical perfectible i apta per a donar l'obra mestra*".

Guardonat amb diversos premis de composició i nomenat Caballero de la Real y Distinguida Orden de Carlos III, morí a la Bisbal el 19 de novembre de 1900, als 77 anys.

---

² Morcillo, Albert: *La vida i obra d'un músic oblidat. Josep Carreras i Dagas*. Revista de Girona, num 253, 2009

³ Albert, Lluís: *La Sardana*. Quaderns de Cultura. Num. 59. Editorial Bruguera. Barcelona, 1970. Vol. II, pàg. 57.

3. LA PRINCIPAL DE LA BISBAL.

3.1. Fundació.

La Principal de la Bisbal va ser fundada el 1888 per membres de la Cobla Vella de la població. Tornem als escrits de Pere Lloberas (1959), *La Bisbal en la història i el record*, per tenir notícia d'aquests fets:

“ ... hi havia a la Bisbal dues cobles. Una d'elles, la Vella, que ja venia del temps del contrapàs i la sardana curta, i que havia evolucionat amb la reforma de la sardana de Pep Ventura. Que la “Vella” es digués aquest nom, ja deixa suposar l'existència d'una altra cobla. Certament, hi havia també La Nova, d'una fundació relativament recent. Ambdues reunien estimables qualitats, i la “Vella” acabava de guanyar un diploma en un certamen musical celebrat a Girona. Així i tot, la majoria dels components d'aquesta cobla no se sentien prou satisfets amb el que es venia fent, i aspirava a crear un conjunt de vàlua més elevada. L'escola del senyor Carreras anava modelant una consciència musical de selecció, alimentant il·lusions i formant elements per a més grans empreses. Era una tasca pedagògica que ultrapassava els límits de l'escola. Tornant als inconformistes elements de la Vella, per portar a cap llurs aspiracions acordaren dissoldre l'entitat i fundar-ne una altra amb el nom de La Principal de la Bisbal”.

Fundadors:

Josep Canet, contrabaix i representant, de Torroella de Montgrí.

Rafel Godo, primer tible, de Sant Pere Pescador.

Narcís Martí, primer fiscorn, de Cornellà de Terri.

Jacint Solà, segon fiscorn, de Santa Coloma de Farners.

Josep Casanovas, segon tible, de Palamós.

Josep Collboni, primer tenora, de Sant Antoni de Calonge.

Marià Marenyà, segon tenora, de Palafrugell.

Sebastià Vila, primer cornetí, de Girona.

Simó Teixidor, segon cornetí, de Flaçà.

Robert Mercader, flabiol i primer director artístic, de Celrà.

No hi havia instrumentista de trombó.

Continua dient Pere Lloberas: *“ No ens ha de sorprendre gens que cap dels fundadors de la nova cobla no fos fill de la Bisbal. El fet d'escollir aquesta població obeïa, ben segur, a la seva prosperitat econòmica i a la seva condició privilegiada de cap de comarca. Per altra part, a l'Escola de Música de la Bisbal i sota les directrius del ja esmentat mestre Carreras i Dagas, es formaven en aquells moments els músics que molt poc temps després havien de constituir el suport de les joveníssima cobla empordanesa”.*

De fet sembla que el nom de “Principal” aplicat a la nova agrupació responia a uns propòsits de superació evidents. Els músics dels primers temps eren tapers, espartenyers, o fusters i tot i que no havien nascut a la Bisbal s'hi establiren i passarien a ser alumnes de l'escola de música del mestre Carreras i Dagas. Els lloguers eren esporàdics i les estones lliures les dedicaven al seu ofici, o bé als cafès, o els casinos.

Un altre dels fets que ajudà a la formació de la Cobla amb gent de diversa procedència empordanesa i de les comarques properes va ser El Tren Petit. Sense aquest mitjà de transport potser la cobla no hagués agafat la volada que va tenir perquè no s'haurien pogut desplaçar els músics amb certa rapidesa i velocitat als llocs on se'ls llogava.

Com podem comprovar, el naixement de la Principal de la Bisbal coincideix amb l'època que la sardana comença a expandir-se per Catalunya. Feia tot just tretze anys de la mort de Pep Ventura, en feia quatre de l'aparició a Torroella de Montgrí d'Els Montgrins, en faltaven dos per la naixença de la Principal de Peralada.

La sardana havia començat un procés d'evolució i expansió que li va permetre estendre's de les terres de Girona arreu de Catalunya.

3.2. Desenvolupament i esplendor.

La majoria d'edat de la cobla La Principal de la Bisbal, inici de la seva gran puixança, es va produir amb l'arribada, a començaments del segle XX, de diversos components de la cobla de Palau – Sator: els Saló i els seus familiars propers, els Barnosell.

L'any 1932 va ser escollida la cobla oficial de la Generalitat de Catalunya, títol que li fou restituit el 1978 pel president Josep Tarradellas.

El 1935 va ser nomenat director Conrad Saló i Ramell qui exercí el càrrec fins el 1990, i ha estat considerat el director de cobla més capacitat i rigorós.

El 1950 s'hi incorporà Ricard Viladesau, i en formaria part fins al 1970. Viladesau en va ser el solista indiscutit de la tenora. En aquell moment era considerat el millor tenora de Catalunya, i era l'únic capaç d'interpretar determinades obligades de tenora, algunes d'elles de composició pròpia.

L'any 1988, en la commemoració del centenari de la cobla, l'entitat va rebre homenatges a tots els indrets on va actuar, destacant els actes del centenari a la Bisbal i els concerts al Gran Teatre del Liceu (29 d'octubre), al Palau de la Música Catalana, a l'Abadia de Montserrat, i al Palau de la Generalitat, on li va ser atorgada la prestigiosa Creu de Sant Jordi.

3.3. Músics més rellevants.

Les figures més rellevants de la història de la cobla n'han format part en un moment o altre de la seva trajectòria artística. Cal esmentar els tenores Josep Gispert, Albert Martí, Ramon Rossell, Josep Coll, Ferran Rigau i Ricard Viladesau. Els tiblers Enric Barnosell, Àngel Pont i Joan Parés; els trompetes Pere Pruñunosa, Francesc Capellas i Joan Sadurní; els fiscornaires Tomàs Garcia, Lliberat Juanals, Josep Puig i Josep Riumalló; els contrabaixos Fèlix Horcaio, Emili Saló, Josep Vallespí,...

Directors de la principal han estat: Robert Mercarder, Josep Canet, Josep Maria Soler, Josep Saló, Genís Caner, Conrad Saló, Josep Cassú, Josep Maria Surrell i Francesc Cassú en l'actualitat.

4. ELS APLECS

Un **aplec** és una trobada o reunió de persones que comparteixen un propòsit o interès comú. Així doncs els Aplecs de la Sardana, són diades on els amants de la sardana, músics i balladors es troben i comparteixen la passió per la música i el ball de la sardana. Als pobles catalans on s'organitzen Aplecs hi ha una Associació Sardanista que se'n cuida i l'organitza.

Inici de l'Aplec a la Bisbal. 1963⁴

Les primeres gestions per organitzar-lo van tenir lloc l'any 1962, promogudes pel Sr. Ernest Bou i Janoher, aleshores alcalde de la Bisbal. Va convocar per formar part de la comissió organitzadora, persones que representessin les institucions culturals existents a la ciutat (Foment Catòlic i Aliança Bisbalenca) i afeccionats a la sardana, i van cercar l'assessorament de persones que n'organitzaven en altres poblacions que solament eren aquestes sis: Caldes de Malavella, Banyoles, Girona, Ripoll, Anglès i Figueres. La ciutat d'Olot, com la Bisbal, va iniciar l'Aplec l'any 1963.

Finalment, després d'aquestes i altres gestions del grup promotor, el diumenge dia 16 de juny de 1963 tingué lloc el 1r Aplec de la Sardana de la Bisbal.

La Comissió de l'Aplec, està formada des dels seus inicis per un grup de bisbalencs el quals de la mà de l'Ajuntament continuen organitzant any rere any l'Aplec de la Bisbal al Passeig Marimon Asprer. Constituïts en Associació, reben subvenció d'instàncies públiques (Diputació de Girona, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà) que permeten la contractació de les cobles i l'organització de l'acte. Per completar el finançament de la seva activitat principal, al llarg de l'any organitzen d'altres fetes (ball de la festa major, castanyada,...) per donar-se a conèixer i recaptar fons per properes edicions. Així mateix, s'edita un llibretó de l'Aplec on comerciants i industrials de la Bisbal hi col·laboren amb els seus anuncis. En aquest llibretó podem trobar escrits de persones referents del món sardanístic amb un lligam especial amb la població i el seu aplec. Es recullen articles sardanístics, opinions i entrevistes relacionades amb la diada i també es fa una presentació del tema clau de la diada (homenatge, presentació de sardana,...) i el programa de les peces musicals per les cobles intèrprets.

L'Aplec de la Bisbal és un dels aplecs referents de comarques gironines que compta amb la participació de la principals cobles del moment i entre elles, no pot faltar la Principal de la Bisbal i la Bisbal Jove. Els últims anys, el dia de l'Aplec també significa

⁴ Ref: *llibre del 13è Aplec de la Sardana. Sant Feliu de Guíxols, maig del 2000. Pàg.69*

el debut d'alguns dels alumnes de l'escola de Cobla Comarcal Conrad Saló que comparteixen escenari amb els seus mestres.

La celebració de l'Aplec es fa durant tot el dia, en horari de matí i tarda des dels seus inicis.

5. L'ESCOLA COMARCAL DE COBLA CONRAD SALÓ.

L'Escola de Cobla Comarcal Conrad Saló es va crear l'any 1981 amb la idea d'apropar la música de cobla als joves de 6 a 18 anys. L'objectiu final de l'escola era, i és en gran part, oferir als joves músics l'oportunitat d'incorporar-se, més endavant, a cobles professionals. El nom de l'escola ret homenatge a Conrad Saló, una personalitat profundament arrelada a la vida musical de la Bisbal d'Empordà i en concret a la música per a cobla. Als seus inicis l'escola tenia vocació comarcal i disposava de seus a diferents pobles propers a la Bisbal, entre ells Begur on els professors es desplaçaven a fer les classes.

A la Bisbal es va iniciar als baixos de l'edifici conegut com "pisos dels mestres", proper a l'escola Joan de Margarit i que en l'actualitat és la seu del Centre de Recursos Pedagògics del Baix Empordà. La professora Anna Mª Pardo i el seu marit, Sr. Victor Peya van ser els executors de la iniciativa i es comptava des del seu inici amb un nodrit nombre d'alumnes.

El pressupost de l'escola corria a càrrec de diferents ajuntaments propers, i poc a poc, altres instàncies superiors, com la Diputació de Girona, van assumir gran part de la despesa. Finalment el pressupost global va córrer a càrrec dels pressupostos anuals de la Diputació, l'Ajuntament de la Bisbal i les quotes dels alumnes.

L'any 1989, de l'Escola de Cobla Comarcal Conrad Saló, fundada el 1981, en va sortir un grup de joves músics, que van voler començar l'aventura de crear una nova cobla. Eren joves, amb molta il·lusió i molta empena. L'emplaçament de l'escola de cobla va propiciar que la major part dels components fossin de la Bisbal i rodalies. Finalment, el

dia 3 de Març de 1990, es presentava la nova cobla amb el nom de La Bisbal Jove , de la qual els seus membres debutants eren: Gerard Pons (flabiol), Carles Teixidó i Lluís Turet (tibles), Jordi Carreras i Miquel Artigas (tenores), Emili Suñer i Joan Vilanova (trompetes), Marcel Juanchich (trombó), Joan Prats i Elies Rovira (fiscorns) i Jordi Bonaventura (contrabaix).

En els seus inicis, els integrants de la nova formació eren majoritàriament estudiants. No era gens fàcil compaginar estudis, assaigs i actuacions. Ben aviat, els lloguers van anar augmentant i el limitat repertori del principi es va anar ampliant.

A l'inici de la dècada dels noranta, semblava que l'escola de Cobla estava tocant a la seva fi ja que s'havia perdut el caliu inicial, els alumnes havien conformat una nova cobla i, tot i que el professorat anava col·laborant i fins i tot es desplaçava a casa dels alumnes a fer classes individuals, el nombre d'alumnes havia anat baixant.

Es traslladà l'escola de Cobla a un edifici anomenat Tabacalera, on es trobaven diverses iniciatives musicals i culturals de la població. Amb el tancament de Tabacalera, l'escola de Cobla va passar a les dependències municipals de Torre Maria, on poc a poc va anar revifant l'esperit de l'escola de la mà de la directora del moment, i antiga alumna de l'escola, la Sra. Isabel Castelló, que va impulsar de manera decidida la revifalla de l'escola, fent publicitat de la mateixa en els diferents centres educatius del municipi, cercant nous alumnes.

Cal dir que en tot moment, la qualitat del professorat d'instrument de l'escola ha estat un important reclam per l'alumnat interessat en aprendre música. Entre els professors s'han trobat prestigiosos músics de la Principal de la Bisbal, com el sr. Josep Gispert, (tenora) Joan Vilanova (trompeta i un dels impulsors en el seu moment de la Cobla Bisbal Jove), Ramon Prats (trompeta) Raimon Sabater (tible).

L'escola disposa des dels inicis d'un banc d'instruments de cobla a disposició de l'alumnat que encara no en posseeix un de propi.

El model va estar vigent fins el curs 2007-2008. Aleshores, responent a una necessitat de la vila de la Bisbal d'Empordà, es va crear l'Aula de Música Municipal i l'Aula de Modern, amb les quals es va triplicar el nombre d'alumnes. Ambdues es van incorporar sota l'empara de l'Escola de Cobla Comarcal Conrad Saló i des d'aquell moment, tant L'Aula de Música Municipal com l'Aula de Modern ofereixen la possibilitat d'estudiar una varietat més gran d'instruments i d'estils.

En l'actualitat l'escola compta amb un total de 180 alumnes procedents de la Bisbal i rodalies.

Alumnes destacats de l'escola han estat tots els components inicials de la Bisbal Jove ja mencionats, Isabel Castelló, directora de l'escola des de mitjans dels 90 i fins el 2003 i Oriol Oller, director actual. N'han sorgit importants instrumentistes, que van engruixint les files de cobles gironines: per exemple Eudard Prats -també actual director de la formació musical de l'escola-, Ferran Miàs, -primer tenora de la Principal de la Bisbal- i músics molt joves com Joan Fañé, Marçal Gallego, Martí Gasull, Josep Roperó, Pau Torres, Cristina Cortés, Arnau Planes i molts altres, que s'han incorporat a formacions de comarques gironines.

També cal esmentar per seu esperit emprenedor al músic Alex Vila, primer intèrpret de tenora graduat a l'Escola Superior de Música de Catalunya i actual director de l'escola de cobla del Gironès.

Sardana + Innovació = Sard-*Ina* ?

1. Propostes innovadores en el món sardanístic dels darrers 30 anys

“Cuentus! Si evoluciona serà una sardina o una altra cosa però no una sardana. No la fem malbé amb evolucions i experiments, com els que volen posar-hi acordions i violoncels. No! La Cobla és una formació exacta d'onze músics. No la toquem”.

(Josep Viader,
entrevista de contraportada per Joaquim Roglan
La Vanguardia Girona. 12 d'agost 2011)

Joaquim Roglan: **Com veu ara la sardana?**

Josep Viader: *Malament. Li veig el futur difícil i una mica trist. La sardana no morirà mai i serà eterna, però altra cosa és si un dia serà la música nacional de Catalunya. En aquesta qüestió tants caps, tants barret, i no ens hem posat d'acord ni sobre d'on ve. Els uns diuen que d'un lloc, els altres que d'una altre, i jo que d'un racó de Grècia. La sardana es conserva però en un petit escalf.*

J.R.: **Quin és el problema?**

Josep Viader: *Els barcelonins es carregaren el ritme seré de la sardana de l'Alt Empordà. Tot va començar quan les discogràfiques van imposar un ritme accelerat per encabir una sardana més a cada disc i estalviar diners. (...) A Barcelona la sardana es toca més accelerada que a Girona i ja no és una sardana, sinó un pasdoble ben tocat.*

J.R.: **La fusió està de moda.**

J.V.: *No crec en les fusions. Si una orquestra simfònica interpreta una sardana, és un concert. Però a l'hora de ballar, cobla i prou.*

La sardana ha estat lligada des de sempre al concepte de música catalana, la música nacional de Catalunya. En uns casos des de la vessant clàssica com a formació de cobla per ballar a la plaça, i en els altres com a música més moderna, experimental i evolucionada, que utilitza la formació de cobla o el ball per introduir un seguit de propostes innovadores. L'entrevista citada en aquest encapçalament d'aquesta tercera part és del tot actual, perquè va aparèixer publicada mentre em trobava en la fase de documentació per elaborar el present treball. Mostra una posició molt immobilista, que proposa mantenir tant la composició com la formació instrumental de la cobla de la manera que s'identifica com a modèlica, tot i que en algunes èpoques del passat no ha estat així.

En canvi, en les darreres dècades, molts músics, tant intèrprets com compositors, han elaborat propostes que innovaven en diferents direccions: o bé la sardana entesa com a peça musical, o bé la manera d'interpretar-la amb altres formacions instrumentals, o bé la mateixa formació de la cobla i la tímbrica del seus instruments, amb combinacions diverses. En les pàgines següents, ofereixo un llistat i una breu anàlisi d'aquestes propostes, sense voluntat de ser exhaustiu o recollir-les absolutament totes, però sí amb la intenció de catalogar-les en base a la gran diversitat que ofereixen.

Per a elaborar-ho, he extret informacions de fonts molt diverses: pàgines web dels propis músics o formacions, blogs personals, també d'un documental recent sobre el rock laietà, informacions obtingudes en entrevistes, i publicacions en paper. Totes aquestes fonts estan referenciades al final del treball.

1.1. Ona Laietana

Les primeres propostes d'aquestes tipus van emmarcar-se en el que es va anomenar "rock laietà" o "o laietà", que va ser un moviment musical que es formà als anys setanta a Barcelona, molt lligat a la inauguració de la sala Zeleste, el maig de 1973. Es refereix al rock barceloní o rock català i que va reunir els talents més creatius de la Barcelona del moment: Jaume Sisa, Gato Pérez, Companyia Elèctrica Dharma, L'Orquestra Plateria, Blay Tritono, i d'altres. Es tractava d'un so de fusió a l'estil del jazz rock que estava de moda en aquells temps, combinat amb essències mediterrànies, la salsa o la rumba. El so característic de la cobla resultava atractiu per a músics provinents d'altres estils. D'aquesta inquietud van sorgir-ne experimentacions sonores que mesclaven els instruments de la cobla amb altres, tant clàssics com moderns.

Aquests artistes van jugar i experimentar amb l'intent que la catalanitat musical depassés els espais més formals, i s'apropés a la música contemporània més jove i popular, conformant una contracultura: la transcultura, lligada al surrealisme i al moviment underground.

L'any 1973, el músic **Toti Soler** edità un disc: *El Gat Blanc*, on es troba la *Sardana Flamenca*.

Algunes d'aquestes iniciatives van tenir un èxit efímer i, en general, van rebre força crítiques dels sectors més tradicionalistes del catalanisme i el sardanisme.

A continuació farem esment d'alguns exemples i tendències amb les seves aportacions d'aproximadament els últims trenta anys.

1.2. Companyia Eléctrica Dharma.

La Dharma, fundada a inicis de la dècada dels setanta i que tot just aquest novembre de 2011 ha anunciat l'aturada indefinida de la seva activitat, va ser una formació pionera, durant els anys setanta, a l'hora de fusionar el llegat de la tradició musical del país amb el rock i el jazz més d'avantguarda, en discos mítics com *Diumenge* (Edigsa, 1975), *L'oucomballa* (Edigsa, 1976) o *Tramuntana* (Edigsa, 1977).

A la instrumentació habitual del rock – bateria, baix, guitarres, teclats – van afegir un saxo soprano, el so del qual recorda molt al de la tenora catalana. En les seves manifestacions, sempre van deixar clar que no pretenien ser tradicionalistes ni folklòrics.

La Companyia Elèctrica Dharma i la Cobla Mediterrània van actuar junts al Palau de la Música Catalana l'onze de desembre de 1981. D'aquella primera proposta d'acostament entre el rock i la cobla en va sorgir un disc i una experiència que la banda va voler repetir per celebrar el 30è aniversari.

1.3. Joan Josep Blay

Nascut a Gavà el 1955, saxo i tenora, va ser intèrpret i fundador l'any 1976 del conjunt de jazz-rock Blay Tritono. Aquest grup és un dels representants de *l'ona laietana* nascuda a la sala Zeleste.

El mateix músic reconeix a una entrevista al programa *Nydia* de TV3⁵ que els tractaments harmònics i rítmics d'aquella època continuen sorgint a les seves composicions. Aquest músic s'ha desenvolupat en diversos camps, però ha estat la música per a cobla la seva predilecta.

---

⁵ <http://www.tv3.cat/videos/3104532/Joan-Josep-Blay-un-compositor-relativament-comic>

Seves són algunes de les sardanes que van originar importants polèmiques en ser estrenades, degut a les seves innovacions: *Lleugerament borratxo*, *Nacional II* o *Cançó de falda per l'Albada*.

El 1988 va guanyar el premi Nova Sardana amb la sardana *Lleugerament borratxo*, que va aconseguir dividir el jurat i també el públic. S'incorpora el violí a la composició sardanística i les dissonàncies i els canvis rítmics sobtats fan la seva aparició. Ha fet composicions per cobla imitant els balls vuitcentistes on ha aconseguit mantenir la sonoritat de l'època representada. N'és un fidel exemple la peça *Suite relativament còmica*.

1.4. Marcel Casellas. Transardana

El 1987 Marcel Casellas (Esplugues de Llobregat, 1954), un autèntic innovador, sacsejador i revolucionari de la nostra música tradicional i popular en el sentit més ampli de la paraula, va crear la transardana. Aquesta proposta musical era una variació sobre la base de la sardana curta, conservant la seva estructura, el compàs i aspectes melòdics i rítmics, però fent incursions lliures en tota mena d'estils.

L'orquestra, en aquest cas, ajunta els instruments de la cobla amb altres com el saxo, el piano, la mandolina, l'acordió, la tuba, la guitarra o les percussions.

El resultat va ser considerat molt interessant⁶.

Actualment, Marcel Casellas lidera La Principal de la Nit i, des de l'any 2003, proposa un ball nocturn amb bases electròniques, instruments de cobla i veu "rapejada". La Principal de la Nit ha actuat també en algunes ocasions amb Pau Riba.

1.5. Carles Santos

Aquest compositor, pianista i creador multidisciplinar nascut a Vinaròs l'any 1940, fou sol·licitat per participar en la cerimònia d'obertura de la celebració dels Jocs olímpics de Barcelona 1992. Fou l'encarregat de dirigir i compondre la fanfàrria inaugural on, a més d'instruments orquestrals, hi havia representats tots els instruments tradicionals catalans de cobla.

1.6. Santi Arisa. Sardanova.

El 1993 Santi Arisa (Manresa, 1947), ja conegut per la seva activitat musical en diversos àmbits, va crear la Sardanova, la sardana interpretada amb cobla, piano, baix, guitarra i bateria. De la col·laboració entre Santi Arisa & Lakatans i la Cobla Els Montgrins en derivaren diversos discs al llarg dels anys noranta com *Punts Lliures*, *Sardanova dance* o *Aires*.

Martí Camós, director de la Cobla Orquestra Els Montgrins diu en una entrevista al diari el Punt el 16 de novembre del 2009: "Els puristes van negar la sardanova.⁷ [...]"

Es pensaven que això s'havia fet per substituir la sardana, quan l'únic que volíem fer era demostrar les moltes possibilitats de la formació de cobla".

---

⁶ Consultat al Blog de Josep Barri a:

<http://zacaries.blogspot.com/2008/08/una-transardana.html> (05 - 12 - 2011)

⁷ <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/105205-lels-puristes-van-negar-la-sardanovar.html>

1.7. Quimi Portet

L'any 2004, aquest músic (Vic, 1957) conegut inicialment com a guitarrista de rock, per la seva intervenció decisiva en el grup *El último de la fila*, va compondre la banda sonora del documental *Cinema Dalí*. El so de la sardana hi era present a través dels seus instruments propis, però el particular tractament que en va fer Quimi Portet, van portar als comentaristes a dir que era una mostra del que anomenaven sardana surrealista.

1.8. Guillamino

Pau Guillamet (Barcelona, 1976), conegut en el món musical com a Guillamino, crea l'any 2006 l'espectacle experimental *Música de ball*, on les sardanes més populars dels anys 1920 i 1930 es van fusionar amb el free jazz, la música electrònica i el rock, utilitzant instruments i recursos propis de cadascun d'aquests camps musicals. En aquesta proposta, Pau Guillamet va convidar la cobla la Bisbal Jove, i artistes com Linn Youki, i Yacine Belhacene que van aportar una barreja cultural entre la sardana electrònica de Guillamino i el so oriental d'aquests.

1.9. Pau Riba. La Dansardana ⁸

Apareix aquest tema al CD *Virus Laics*, del 2008, amb la cobla La Principal de la Nit i arranjaments de Marcel Casellas. Pau Riba i els músics mantenen el ritme d'aquesta sardana cantada, al llarg de tota la composició amb la guitarra de Pau Riba.

⁸ www.youtube.com/watch?v=v3xWLjaEV-I

1.10. Pascal Comelade

Va néixer a Montpeller al 1955. És un músic difícil de definir. És compositor i multiinstrumentista. Les seves obres són avui molt curtes, de 2 o 3 minuts, i gairebé sempre instrumentals. Fa música d'avantguarda, sense oblidar les arrels. També ha adaptat música tradicional catalana. A part, no és estrany de trobar sardanes als seus discos, com *L'espinesa ètica de la santa espina*, de la *Santa espina d'Enric Morera* o *la Sardana dels Desamparats*.

1.11. Raph Dumas

Raph Dumas⁹, discjòquei i productor de Perpinyà, te la teoria que entre la sardana i el breakdance només hi ha un pas. Les seves composicions són una trobada entre la música electrònica i la cobla de les que podem tenir una important i actual mostra a la nova entrega de Dumas: *Coblism* (DiscMedi / Marenda Discos, 2011). Aquest compositor ha col·laborat amb Pascal Comelade i Guillamino. Des de la seva faceta de DJ, Dumas sampleja vinils dels anys cinquanta i els barreja amb gravacions de diferents cobles modernes i sessions d'estudi amb al seu grup : *The Primavera*s. Així mateix Dumas ha reunit una orquestra anomenada la **Cobla Mil·lenària**.

⁹ <http://www.enderrock.cat/noticia/5937/coblisme/rap/dumas>

1.12. Roger Mas

Va néixer el 9 de Desembre de 1975 a Solsona, cantautor català. En el seu darrer espectacle, el cantautor va acompanyat de la cobla Sant Jordi (cobla utilitzada també per Pascal Comelade), que acompanya les seves cançons, junt a la banda formada per una bateria, un contrabaix, una guitarra i un piano, la cobla li fa l'harmonia i actua com si fos una big band.

1.13. Marc Timón

Va néixer a Castelló d'Empúries el 1980, llicenciat en composició a l' ESMUC. La seva producció va des de la banda sonora per a cinema fins a la música simfònica, passant pel pop-rock, els musicals, el jazz, la música electrònica, la música per a big band i la música per a videojocs, també és instrumentista de cobla i compositor de musica per aquestes. D'aquí neix el seu projecte de final de carrera, que consisteix en barrejar la cobla amb elements multimèdia, projeccions de vídeos, un combo de jazz, actors, tot segons les peces, amb la finalitat de treure la cobla del seu àmbit que seria la sardana. Així doncs es pot dir que mescla tot el seu currículum com a instrumentista i compositor en aquest espectacle.

També altres artistes, provinents de l'ensenyament musical més clàssic, i excel·lents instrumentistes sardanístics, com Jordi Molina continuen en el camí de la innovació i la recerca de sons i ritmes basats en instruments de cobla i també instruments tradicionals catalans.

2. COBLES INNOVADORES

En l'actualitat moltes cobles aposten per la innovació i per atrevir-se a utilitzar nous sons en els seus concerts, incorporant a la formació altres instruments i música no sardanística.

La tria de cobles que es presenta a continuació en cap cas és exhaustiva i en gran part han estat triades per haver acompanyat les iniciatives de músics d'actualitat i que han estat presentats a l'apartat anterior.

2.1. Cobla Contemporània

L'any 1995 es fundava la Cobla Contemporània. Aquesta formació musical aposta pels compositors joves i crea sardanes que prenen com a base melodies conegudíssimes, contemporànies i atemporals: *My Heart will go on*, la banda sonora de Harry Potter, la del senyor dels Anells, la de *La vida es bella*, la de *Mary Poppins*, *Grease*, *Star Wars* i *James Bond*; la cançó *Buscando en el baúl de los recuerdos*, *Ave María* i *Tarragona m'esborrona* entre tantes d'altres.

2.2 Cobla Sant Jordi.

Fundada l'any 1983 com a Cobla Sant Jordi i rebatejada el 1997 amb el complement de "ciutat de Barcelona", aquesta formació ha tingut sempre com a far l'extensió de la seva concepció i la seva tímbrica a altres terrenys musicals, més enllà dels límits de la sardana. Ha encarregat composicions, intercanviant idees i experiències amb músics d'altres gèneres i ha programat temporades de concerts. Entre les seves col·laboracions es compta amb una de les últimes estrenades al novembre del 2011 amb el músic Pascal Comelade. Segons expliquen alguns dels seus representants, fan més concert que sardanes.

2.3. Cobla Mil·lenària¹⁰

La Cobla neix al 1989 a la vila de Perpinyà. Els seus components inicials varen estar els alumnes del Conservatori de Música de Perpinyà i de la Federació Sardanista del Rosselló. Es defineixen a la seva web de presentació com un conjunt innovador a la recerca de noves experiències. Va ser la cobla que ha acompanyat a Raph Dumas en el seu procés d'apropar la sardana i el breakdance, sent la cobla utilitzada per gravar el seu treball i tocant en els seus directes.

2.4. La Bisbal Jove

La Bisbal Jove va ser fundada el 1981 de mans d'alumnes de l'escola de comarcal de Cobla Conrad Saló (ja exposat anteriorment). El darrer treball d'aquesta cobla, anomenat XX (20), proposa unes innovacions compositives, com per exemple sardanes lliures on no hi intervenen ni curts ni llargs a la seva estructura i fins i tot hi apareix una "sardana" on cada un dels instrumentistes, fan només una nota a l'hora. La Bisbal Jove, igual que la Cobla Mil·lenària amb Raph Dumas, va ser seleccionada per Guillamino per dur a terme l'espectacle experimental *Musica de Ball*.

¹⁰ <http://coblamil-lenaria.fr/presse.html>

2.5. Cobla de Reus Jove

El 8 de setembre de 2011 la Cobla de Reus Jove, va oferir un concert on va fusionar el món de la cobla amb un quartet de jazz, creant una "big band a la catalana". A més de fer una pinzellada als autor clàssics de jazz com Cole Porter, Duke Ellington o Glenn Miller i també per obres jazzístiques d'autors catalans com Pitu Chamorro.

2.6. La Principal de la Nit.

La Principal de la Nit neix el 2004, és un grup de música amb elements de la música electrònica i "loops" orgànics creats amb sonoritats ètniques de la Mediterrània. Sonen en directe els cinc instruments de la cobla catalana i unes veus que van del "relat ritmic" i la polifonia tradicional, a la cançó improvisada.

2.7.Cobla Tarannà

Neix el 2006, la Cobla Tarannà proposa catorze músics a l'escenari, agrupant un septet de música moderna (Tarannà) i els instruments de la cobla de sardana. És un intent de convivència entre músics del món tradicional i contemporani, per a trencar la frontera entre música culta i popular.

El repertori integra la música improvisada i la música contemporània a les composicions del jazz contemporani i el rock progressiu de Tarannà. Tot això es fa de la mà de Sisu Coromina, saxofonista bisbalenc, compositor i ideòleg del grup Tarannà.

2.8.La Principal de Júpiter

La Principal de Júpiter és una cobla virtual formada per una selecció dels millors músics del país. Ofereixen un espectacle en el qual la música es barreja amb elements multimèdia, actors, un combo de jazz i narracions en un format innovador, variat i amb una elevada càrrega d'humor. Una subversiva amalgama de tendències que situa la cobla en un escenari gairebé futurista.

2.9. Cobla Catalana dels Sons essencials (fusió cobla clàssica i música popular catalana)

La Cobla Catalana dels Sons essencials, està basada en la fusió de la formació clàssica de cobla amb altres elements sonors de la música popular catalana i mediterrània. En aquest espectacle, el tenora Jordi Molina demostra al públic el gran ventall de possibilitats que té el seu instrument, en l'espectacle hi intervenen duets entre instruments de cobla, on hi intervenen instruments com el clarinet, el saxo, la guitarra i percussions. Aquests instruments apareixen en les composicions fent solos improvisats i fins i tot, els instrumentistes canten. Tot plegat, creat i dirigit per Marcel Casellas.

3. DISTINCIÓ ENTRE MÚSICA PER A COBLA I SARDANA.

Una idea bàsica i molt importat per el desenvolupament d'aquest treball de recerca va ser entendre la distinció entre música per a cobla i la sardana com a peça musical.

En una entrevista que vaig fer al compositor i intèrpret de tenora Jordi Molina, que apareix recollida en l'annex del treball, va insistir en que la cobla és una formació amb una gran variabilitat, la qual no té perquè tocar únicament sardanes, sinó que pot tocar estàndards de jazz, havaneres, peces per a Orquestra (amb arranjaments previs). Igual que els seus instruments, la tenora, el tible, el flabiol i el fiscorn també poden tocar altres músiques que no siguin sardanes, ja que si s'exprimeixen individualment es poden obrir a qualsevol estil de música.

Jordi Molina en aquella entrevista, ens va explicar que un dels seus projectes i que ara mateix està duent a terme per Europa i Àsia, és el de donar a conèixer totes les opcions que té el seu instrument, ja sigui fent de solista en una formació estàndard de jazz, tocant com a solista en orquestres, interpretant peces per a piano i tenora, per a acordió diatònic i tenora ...

D'altra banda, la sardana és una peça musical que podria ser tocada per qualsevol formació, però mantenint l'estructura, les bases rítmiques i les seves melodies.

Part pràctica.

Variacions experimentals sobre la sardana L'Empordà d'Enric Morera.

Voldria justificar la tria d'aquesta sardana, en base a la seva popularitat i melodia que fa molt fàcil el seu reconeixement tot i les variacions treballades.

D'altra banda la sardana L'Empordà forma part del repertori de quasi totes les cobles i és considerada un dels himnes nacionals de Catalunya. L'Empordà és àmpliament interpretada, fins al punt que ha estat arranjada per diversos conjunts musicals com ara les interpretades per l'Orquestra Simfònica de Londres o per la Coral Knox College de Galesburg, Illinois (Estats Units).

Aquesta sardana compleix l'estructura de la sardana clàssica i la seva melodia dona un ventall de girs i colors melòdics molt diversos i m'ha semblat que això pot permetre ample experimentació en melodia i afegir elements innovadors aplicant i seguint la línia de les últimes experiències definides a la part teòrica del treball.

Abans de començar recuperarem la figura del seu autor, Enric Morera. També ressenyarem la lletra de la sardana del poeta Joan Maragall, tota vegada que en aquesta sardana, potser com en cap altra, lletra i música són part important d'un dels elements més representatius de la identitat i cultura catalana.

Enric Morera i Viura (Barcelona, 1865 – Barcelona 1942)

De ben petit va anar amb els pares a Buenos Aires on el seu pare treballà com a contrabaix al Teatro Alcázar (teatre de varietats de la ciutat) i també donava lliçons de piano.

Va començar a estudiar música a Córdoba i per encàrrec del govern argentí va compondre *Himno a la patria* i una cançó escolar: *Mayo*. Al 1910 va participar en l'organització de la Societat Argentina d'Autors. El 1881 va tornar a Europa i el 1883 s'instal·là novament a Barcelona, on es va fer amic d'Isaac Albéniz i va estudiar piano i harmonia. El 1885 va anar a Brussel·les a continuar estudiant al conservatori d'aquesta ciutat. Va marxar novament a Argentina entre 1886 i 1888, fins que el 1890 tornà a Barcelona de manera definitiva i començà a liderar el moviment modernista musical català a partir de la base d'una sòlida preparació tècnica.

Estrenà la *Dansa dels gnoms* (1893) i el poema simfònic *Introducció a l'Atlàntida* (1893) per la Societat Catalana de Concerts. Es vinculà al grup de *L'Avenç* i als ideals modernistes, i va escriure música per a *Jesús de Nazareth* (1894) d'Angel Guimerà, per *L'alegria que passa* (1898) de Santiago Rusiñol i per les festes modernistes de Sitges l'òpera *La Fada* (1897) amb text de J. Massó i Torrents.

El 1895 va fundar la coral Catalunya Nova i en va ser el director fins a la fi del 1900. Va iniciar la seva dedicació al Teatre Líric Català al Teatre Tívoli (1901). Va musicar *La nit de l'amor*, de Rusiñol, on va incloure una sardana coral que va aconseguir gran èxit.

Del 1903 a 1905 va viure a Madrid i el 1905 tornà a Barcelona per participar en els Espectacles i Audicions Graner, amb música d'escena per a obres com *El comte Arnau* (1905) de Josep Carner, *La Santa Espina* (1907) de Guimerà, la sardana de la qual és una de les seves obres mestres.

El 1906 estrenà al Liceu l'òpera *Empòrium* (1906) i l'obra lírica en tres actes *Bruniselda* (1906).

Al 1911 l'Ajuntament de Barcelona creà per a ell el càrrec de sotsdirector de l'Escola Municipal de Música.

Pedagog notable i autor d'obres teòriques, com el *Tractat pràctic d'harmonia* (1901), influí en les noves generacions de compositors. El 1912 estrenà l'òpera *Titania*, i el 1916 *Tassarba*, ambdues al Liceu. El 1931 escriví música escènica per a *El castell dels tres dragons*.

En el camp de les sardanes corals destaquen *Les fulles seques*, *La sardana de les monges*, i *l'Empordà*. Col·leccionà i harmonitzà nombroses cançons tradicionals catalanes, una part de les quals fou publicada per *l'Avenç* entre 1897 i 1900, i aplegada a *Cançons populars catalanes harmonitzades* (1910).

La seva producció musical comprèn unes 800 obres: òperes, música escènica, obres simfòniques, corals, concerts, sardanes corals i instrumentals i una *Missa de rèquiem*. Va escriure un breu recull de memòries, *Moments viscuts*, publicat el 1936. Una gran part del seu catàleg és adscrit a l'estètica neoromàntica i és una magnífica mostra del nacionalisme musical català.¹¹

Lletra de la sardana coral *L'Empordà*, de Joan Maragall.

Es pot considerar que aquesta obra *L'Empordà*, forma també part del patrimoni històric coral català que va més enllà del referent sardanista. És a dir, a més a més d'una sardana cantada és, també, un símbol musical com ho són *Els segadors*, *La santa espina*, *El cant de la senyera*, *El Virolai* o *El cant dels ocells*, entre altres partitures que han esdevingut un referent de catalanitat al llarg dels anys, sigui quin sigui el règim polític del moment.

La llegenda singular dels amors de la sirena i el pastor és, també, un cant a la nostra terra, a la muntanya i al mar que configuren un encant especial a una de les comarques emblemàtiques del nostre país, l'Empordà, considerada, a més a més, com el bressol de la sardana.

La composició d'aquesta obra té una història molt peculiar.¹² El 25 d'abril de 1908 l'Enric Morera va escriure una carta a en Joan Maragall dient-li que la coral Amics Tintorers de Barcelona havia de fer una actuació a Figueres i que li havia demanat d'estrenar una sardana seva, però amb la condició de que la lletra havia de ser del gran poeta Joan Maragall. Sense defugir la petició, en Maragall li va contestar que ell

---

¹¹ El recull de la vida i obra d'Enric Morera ha estat adaptat de http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0044403&BATE=Enric%2520Morera%2520i%2520Viura

¹² Extret del blog de Carme Cornellà Canals <http://www.carmecornella.cat/2011/05/en-joan-maragall-i-lemporda.html>

sempre havia posat lletra a una música ja feta i que, en haver-ho de fer ara al revés, no sabia ni quan hauria de durar ni el ritme que calia donar a la poesia per ser, posteriorment, musicada. L'Enric Morera li va contestar, també per carta: *Estic molt content de veure que em fareu els versos per la sardana... No us amoïni gens el ritme, que jo ja faré la música per a la vostra lletra. La dimensió pot ser més o menys com la de 'Per tu ploro' d'en Ventura, i jo ja m'arreglaré... Feu-ho com vulgueu, que jo ja sé que estarà molt bé. Sols us dic que tinc moltes ganes de fer-la; m'agrada molt fer sardanes, però aquesta la desitjo.*

I així va ser com es va gestar aquesta emblemàtica i popular sardana coral que va estrenar el 6 de setembre de 1908 a Figueres l'agrupació coral Amics Tintorers de Barcelona per homenatjar els seus amics de la Societat Coral Erato de Figueres, els quals van considerar que el millor regal que els podien fer era la de cantar una sardana original dedicada a l'Empordà. L'actuació de la coral barcelonina va ser un èxit. L'expressió **'Salut, noble Empordà, salut, palau del vent, portem el cor content i una cançó'** ha esdevingut un veritable himne de la comarca empordanesa.

L'Empordà . La Lletra, Joan Maragall

(llargs)

Cap a la part del Pirineu
vora els serrats i arran del mar
s'obre una plana riallera,
és l'Empordà!

Digueu companys per on hi aneu,
digueu companys per on s'hi va.
Tot és camí, tot és drecera
Si ens dem la mà.

Salut! Noble Empordà
Salut! Palau del vent!
Portem el cor content i una cançó.

Pels aires s'alçarà
Pels cors penetrarà
Penyora's nirà fent de germanor: Una cançó!

(llargs)

A dalt de la muntanya hi ha un pastor,
A dintre de la mar hi ha una sirena,
ell canta al dematí que el sol hi és bo,
ella canta la nit de lluna plena ...

Ella canta: - Pastor me fas neguit.
Canta el pastor: - Me fas neguit sirena.
la, la-la, la, la-la, la ...

- Si sabessis el mar com n'és bonic!
- Si sabessis la llum de la carena!
- Si baixessis series mon marit!
- Si hi pugessis ma joia fora plena!

- Si sabessis el mar com n'és bonic!
- Si sabessis la llum de la carena!

La sirena se feu un xic ençà,
 i un xic ençà el pastor de la muntanya.
 Fins que es trobaren al bell mig del pla,
 i de l'amor plantaren la cabanya: Fou l'Empordà!

L'Empordà. La música, Enric Morera

"L'Empordà" Cicle 20

"L'Empordà" Cicle 10

PROCÉS CREATIU DEL PROJECTE.

La idea de partir d'aquesta sardana i fer-ne una versió electrònica i una segona versió adaptada per una formació estàndard de jazz parteix dels meus interessos en tots aquests estils i formes musicals.

En el moment de fer aquest projecte, s'ha de tenir en compte que hi ha moltes maneres de dur-lo a terme. En el cas de la "sardana electrònica", el procediment més fàcil era partir d'uns "loops"(base que es va repetint) rítmics amb un bombo contundent i unes caixes brillants a un temps accelerat, i sobre aquests fer-hi sonar una melodia amb un efecte amb distorsió. El treball estaria complet, no implicaria cap mena de risc creatiu, i ja estaria fet un producte prou senzill i alhora cridaner que pogués garantir un impacte fàcil en l'oient. Però ho vaig descartar ràpidament, perquè el meu objectiu era anar una mica més enllà, a partir del que havia après en la fase de documentació pel treball.

En l'entrevista amb Guillamino, em va comentar que el que ell coneixia que s'havia fet amb l'electrònica i la sardana, projectes en els quals havia estat treballant ell mateix, i també el treball del seu amic Raph Dumas. L'estètica era la d'una música per a discoteques molt ballable; i em va plantejar una proposta que em va interessar més que els pressupòsits inicials ja comentats, perquè permetia aprofundir en aquest treball compositiu. La filosofia era aconseguir crear una estètica musical més culta, per ser escoltada. Per tal d'aconseguir-ho, el "loop" rítmic que he creat és molt lent i senzill per tal que la importància l'adquireixi la melodia.

Entre la melodia i aquesta base rítmica he col·locat un "pad". El "pad" és l'harmonia, els acords, amb un efecte onejat, ondulat, i aquí he insistit en les inversions dels acords per tal de que no quedin grans salts entre acords ni espais de silenci.

Finalment, pel que fa a la melodia, em vaig inspirar en un efecte que utilitza Vangelis, en una cançó de l'àlbum *Spiral* que és diu "To The Unknow Man". És un efecte un pèl psicodèlic, però que no desentona sobre la base ja feta.

Tot el que s'ha descrit fins aquí fa referència a la part A, on es distingeix la melodia dels curts que obre la sardana *L'Empordà*. Aquí, he hagut d'allargar les notes i lligar-les amb la intenció de fer que sigui més còmode l'audició.

Seguit de la repetició de la part A, he volgut introduir l'altra melodia que caracteritza la sardana, és a dir, el diàleg entre pastor i sirena que té lloc en els compassos centrals dels llargs, interpretat la tenora, i que és un dels elements també molt identificables per part de l'oient. Aprofitant que els sintetitzadors amb els que treballo tenen "Vocoder", que és un programa que permet transformar la veu en directe, vaig decidir utilitzar aquest efecte per crear una personalitat sonora pròpia per aquesta part B, sobre una base rítmica que conservava l'acompanyament clàssic de les sardanes (una negra i dos corxeres en un compàs de 2/4) i el "pad" de la part A desapareix, amb un so determinat per el pastor i un altre per a la sirena.

Aquestes intervencions a la part B van provocar que el tarannà que caracteritzava el projecte sonor fins aquell moment canviés radicalment cap a un àmbit més psicodèlic i contundent, però amb un resultat que vaig considerar satisfactori. I després d'aquest recitat, la meua composició reprèn la sonoritat que havia aparegut a la part A per tal d'acabar tal i com ho fa la sardana d'Enric Morera.

Aquesta versió ha estat enregistrada en estudi per la dificultat que suposaria recrear tots aquests efectes tècnics en una actuació en directe.

En canvi, la segona versió que he projectat consisteix en interpretar només la famosa melodia de l'Empordà, filtrada a través de l'estètica jazzística. Això vol dir jugar amb les síncopes i els accents al segon i quart temps del compàs, i també amb les sonoritats que li són pròpies.

El primer que calia decidir era la formació instrumental amb la que es volia treballar, que en aquest cas consisteix en bateria, piano, baix i tenora. Per tant, el punt de partida seria un trio clàssic de jazz al qual s'hi incorpora la tenora en substitució del paper que faria un saxo o la trompeta. D'aquesta manera, a banda de mantenir la melodia principal de la sardana -bé que amb canvis rítmics i harmònics- també hi resta l'instrument més característic de la cobla, que actua aquí amb una funció identificativa i mantenir el so tradicional. També m'ha semblat una manera més de mostrar que la tenora és un instrument amb moltes sortides i possibilitats, com m'ha transmès l'entrevista feta a Jordi Molina i també el material que he pogut analitzar.

Vaig començar doncs realitzant el ritme a contratemps que li donaré a la melodia, que es mantindrà reconeixible, i també triant els acords típics de jazz, especialment amb sèptimes, que seran interpretats pel piano. Pel que fa a la intervenció del baix i de la bateria, he volgut donar llibertat als músics que interpreten aquestes parts, previ estudi de la versió original de l'obra. D'aquesta manera, hem optat per una improvisació moderada, que és molt coherent amb la concepció de la música jazzística. Aquesta versió la presentarem en directe en l'exposició del treball, amb els següents intèrprets, alumnes i exalumnes de l'institut:

- Josep Roperó, tenora
- Pau Giralt, piano
- Jordi Bosch, baix
- Pau Martí, bateria

ENREGISTRAMENT “Sardina Empordanesa Envasada en Electrònica”

Per poder enregistrar aquest projecte, em vaig dirigir a Barcelona on uns companys tenen un estudi de gravació (Boqueria Studio).

Per gravar-lo, vàrem utilitzar un sintetitzador MicroKorg, una targeta de so (aparell que actua d'intermediari entre l'instrument i l'ordinador, i que connecta un amb l'altre), un controlador midi M-Audio i el programa de gravació Logic.

El primer que vàrem fer va ser crear la base, el “loop” rítmic (base rítmica que es repeteix) utilitzant el controlador midi M-Audio, amb el qual vam donar un determinat so de bateria a cada tecla. Un cop aconseguit el so, amb una claqueta, que ens anava marcant el temps, vàrem gravar la base rítmica part a part, és a dir: gravar uns quants compassos de bombo i crear el seu respectiu “loop” amb el Logic. Aquest mateix procés amb la caixa i un plat, i també per crear la base de la part B.

Seguidament havíem de gravar la melodia. Vaig programar el “sinte” amb el so seleccionat i la vaig tocar sobre la base ja gravada. Com és de suposar, s'ha d'anar repetint, canviant i gravant força “pistes” per després seleccionar el que més agrada.

Amb el programa de gravació i un cop ha seleccionada la melodia, posem el volum triat, el “reverb”, a tempo i es va modelant. El mateix procés es repeteix amb el “pad”.

CONCLUSIONS

La recerca d'informació i documents que he realitzat al llarg del procés d'elaboració d'aquest treball, m'ha permès arribar a les següents conclusions:

-La Cobla tal com la coneixem avui dia, neix a l'Empordà al segle XIX. Els seus orígens, tant pel que fa a la música com a la formació orquestral, provenen de l'antiga formació de **tres quartans** : sac de gemecs, tarota i el flabiol i el tamborí. La Cobla és una formació instrumental típica de Catalunya que tria la sardana com a forma d'expressió principal.

-L'evolució de la música de sardana no es pot entendre sense acceptar la influència de la òpera italiana, especialment en les seves primeres fases. D'aquest gènere, en ocasions, se n'obtenien melodies de moda, i s'adaptaven per apropar-la als vilatans.

-Abans de la Guerra Civil, Francesc Cambó ajudà a la propagació i simbolització nacionalista de la sardana i enfortí l'associació dels conceptes de catalanisme i sardanisme, que encara perduren avui en dia.

-A partir de la dècada de 1960, el fenomen sardanístic (música i ball) s'expandeix i les composicions musicals són molt nombroses. Cada vegada més els músics, que en un principi eren autodidactes i havien après lluny d'un mètode formal, es van tornant més professionals i amb més coneixement musical. La sardana va evolucionant a través de les iniciatives de músics de la Cobla i altres als quals el moviment sardanístic no els motivava però sí que es sentien atrets per la sonoritat de la cobla entesa com a orquestra i els seus instruments característics.

-Poc a poc, des de la dècada dels setanta, es va definint un moviment musical que fa música per cobla (no cal que sigui necessàriament sardana), que té els seus defensors i detractors, com tota innovació artística.

Actualment disposem de música per instruments de cobla i altres instruments allunyats (piano, baix, bateria, acordió diatònic) independentment de la sardana. La tenora com a protagonista principal de la formació instrumental de Cobla, pren un camí protagonista i independent, amb compositors com Jordi Molina i Jordi Paulí.

-Deixant de banda la música per a instruments de Cobla, es fa també música per cobla on intervien nous ritmes, elements i instruments. Guillamino i Raph Dumas, Marc Timon i Roger Mas poden representar aquesta tendència.

Tot i amb això, altres músics joves, de formació clàssica, continuen fent sardanes i mantenint dintre de l'evolució natural de la música, els paràmetres clàssics de la seva estructura, com Esteve Palet.

-He pogut constatar que no existeix un catàleg o recull de les innovacions compositives en el món de la cobla, i l'he hagut d'elaborar per tal de confeir la tercera part d'aquest treball.

-Al segle XXI, Cobla i Sardana continuen compartint un tronc comú però ja la Cobla no depèn de la Sardana. De fet, històricament a les festes majors, la Cobla ja tocava sardanes, concert, ball... En realitat aquesta pràctica continua força vigent actualment. Des de fa pocs anys, però, la Cobla, els seus instrumentistes i els compositors, han pres el camí de la innovació i la independència de la sardana.

-Avui ja es pot afirmar que la música per Cobla no és única i exclusivament la sardana.

OPINIÓ PERSONAL

He après molt, molt més del que esperava. No tenia idea que el món actual de la sardana estès tant ple d'iniciatives de gent tant diversa, de músics de tendències molt diferents, des de l'autodidacta Guillamino, fins al virtuós Jordi Molina, passant per l'electrònica del DJ Raph Dumas i el cantautor Roger Mas, per només citar-ne alguns. M'ha agradat molt veure i saber que les cobles joves estan sempre disposades a col·laborar amb els compositors més innovadors, i que els assajos conjunts ja són una nova manera de fer música.

Es fan projectes que es passegen més per escenaris de teatres i fires culturals i que han marxat de les places per ser ballats. Encara que la pràctica tradicional de la ballada a plaça també perdura, però per a un públic de més edat.

Segons Esteve Palet *“a vegades sembla que qualsevol cosa valgui, com més estranya o “innovadora” millor, jo crec que no és així”*. Per Esteve Palet, *“no tot val”*. La meua opinió és que tot el que es fa és música, amb un toc català, doncs només es fa aquí a Catalunya, d'on és pròpia la formació de Cobla, i que això és quelcom diferencial i exportable, encara que en opinió de Jordi Molina, aquestes iniciatives, per bones que siguin, no tenen cobertura dels organismes culturals de Catalunya.

La música de Cobla, per la joventut de molts dels seus músics, sorgits de les iniciatives de les escoles de música de cobla de diversos llocs de Catalunya i amb diverses promocions de graduats superiors, pot tenir llarga vida. Fins i tot, amb Marc Timón i la Principal de Júpiter, els escenaris són tridimensionals, incorporant imatge, en un entorn també virtual. L'experimentació i la descoberta estan servides.

La sardana com a tal, pertany fidel a la seva arrel tradicional i el que està passant és que la gent jove, que toca i pot fer-ho molt bé, està més interessada en la innovació que en la tradició.

Ballarins grans i músics joves. El futur de la música per Cobla és ampli i ple d'iniciatives. El futur de la sardana en canvi, va per mal camí.

AGRAÏMENTS

Sense el seguiment estricte i la confiança que m'ha donat el meu tutor del treball de recerca no hauria estat capaç de revisar ni canviar ni inventar el que hi ha en aquestes pàgines. D'un projecte inicial excessivament ampli ha anat guiant el meu treball fins a aquest producte final. Gràcies. Un altre dels meus professors, en Pitu Pérez, en un document memorable que tinc penjat a l'habitació i del que no em penso desfer, em va donar les claus inicials per la recerca dels nous moviments musicals indicant-me els seus inicis en la música Laietana. A aquesta descoberta dec haver fet unes audicions que desconeixia i uns músics que tampoc sabia que existien i que ara ja formen part de la meua col·lecció virtual particular. Moltes gràcies, Pitu.

A en Jordi Molina, que em va atendre a casa seva, en el seu temps lliure, acompanyat del meu tutor i que em va ajudar a fer el recorregut més global sobre el que havia de ser aquest treball. A partir de la xerrada amb ell, moltes coses varen prendre una altra forma, i d'altres es van desestimar. Que una persona del seu prestigi em dediqués el seu temps, m'expliqués tantes coses, també personals, em regalés CD amb les seves composicions, per mi ha estat un honor. Li estic molt agraït. També a Pau Guillamet, “Guillamino”, que em va atendre a Barcelona per escoltar-me i explicar-me què i com treballa ell, i que em va donar moltes pistes sobre com fer la meua composició, partint de la seva experiència prèvia en el camp experimental en què jo també em proposava treballar. Guillamino també em va parlar de músics amics seus com Raph Dumas, a la

qual he anat afegint al treball després de la conversa. De Guillamino n'he rebut un material sonor inèdit que valoro molt i que penso que poca gent ha pogut escoltar.

Agraeixo també a Esteve Palet que em fes arribar la resposta a l'enquesta que li vàrem fer arribar amb el meu tutor i que està inclosa als annexes.

Al meu tutor de la classe de segon de batxillerat, Jordi Pou, que ha tingut molta paciència i que juntament amb els meus pares no ha posat cap entrebanc per les meves "excursions" a Barcelona, que han permès la gravació del document sonor.

Oscar Martorell de Boqueria Studio i Pau Giralt, m'han ajudat en la gravació i han deixat la peça a punt per la seva audició. Som amics, però el que han fet per ajudar-me em fa sentir molt orgullós de tenir-los propers.

A Pau Martí, excel·lent bateria i percussionista i Josep Roperó que m'han permès assajar la peça per poder tocar en directe i que m'acompanyaran en l'exposició. Des del primer moment s'han mostrat entusiasmats en el projecte i no he hagut de demanar dues vegades la seva col·laboració. Gràcies amics.

A Ferran Zapata, amic i estudiant de filologia que m'ha ajudat en la redacció i ha aconseguit fer desaparèixer les faltes d'ortografia que acompanyaven alguns fragments d'aquest treball.

A Toni Molina, el meu oncle, que des del principi ha estat al cas del que intentava fer i que m'ha facilitat el contacte amb el seu company Guillamino.

Als meus pares i al meu germà Emili, que han aguantat hores d'audició i visionat de "Youtube" els caps de setmana, i que m'han animat des de l'inici del projecte i m'han donat idees i ajudat en el que han pogut.

A tothom gràcies, ara espero que us agradi.

ANNEXOS

1, Entrevista a Jordi Molina

19 de novembre 2011. Entrevista a Jordi Molina al seu domicili de Torroella de Montgrí.

Trajectòria personal: En Jordi Molina té actualment quaranta-nou anys. Va néixer a Blanes i anava al col·legi Santa Maria, en el qual s'estudiava música com a activitat extraescolar cada dia, de 5 a 8 del vespre. Ell s'hi va apuntar sense saber ben bé perquè, ja que a la seva família no hi havia altres músics. Tocava la tenora i el clarinet i poc a poc va anar decantant-se per la primera perquè notava que li era més senzill i tenia més "feeling" amb aquest instrument.

A continuació va ser alumne de tenora als cursos del Conservatori de Girona amb el mestre Ricard Viladesau, a qui defineix com un professor molt seriós i exigent. Va entrar a tocar a la cobla Els Montgrins des de ben jove, en substitució de Josep Gispert, també alumne de Viladesau, quan Gispert es va incorporar a la Principal de la Bisbal. Va ser als Montgrins des del 1983 fins al 1996. També ha tocat a la Jovenívola de Sabadell i a la cobla de Blanes.

Quan va acabar el COU i va fer la selectivitat, en plantejar a la família que volia anar a estudiar música a Barcelona, va haver d'acceptar la condició de fer també una carrera, i va triar dret. Però ben aviat ho va deixar per poder dedicar-se exclusivament a la música.

El 1996 va tocar amb la Cobla Meravella però només un any, perquè en aquella època va encetar seriosament la seva faceta de compositor i arranador per orquestra, cantautors, música per publicitat, a TV3 on va treballar durant quatre anys.

Va decidir abandonar la cobla per dedicar-se a treballar sobre el seu projecte personal d'entendre el seu instrument, la tenora i la seva versatilitat. De vegades ho ha definit com "tecno jazz".

Ha compostat sardanes (en comptabilitza una cinquantena), música per cobla i ha donat cos a la instrumentació de peces per a tenora i altres instruments (piano, acordió diatònic,...). Actualment també és director de la Cobla la Flama de Farners.

Ens parla del seu protagonisme en l'edició del disc Sardanova de Santi Arisa, el 1993, i ens explica que aquesta iniciativa provenia de la intenció d'Arisa de col·laborar amb la Cobla Els Montgrins perquè era parent d'un dels seus músics, Florenci Trullàs. Arisa es va acostar a la Cobla per intentar conjuntar una big band amb un quartet de música moderna... Segons Molina el projecte no va tirar endavant degut a que des de la discogràfica i el mateix Arisa, es va filosofar sobre la sardana intentant provocar una revolució que no es va donar.

En Jordi Molina és incitador de projectes, creu molt en la gent jove i en les seves inquietuds musicals que poden fer evolucionar la música per a cobla. Li sap greu l'escàs ressò que aquestes iniciatives estant tenint, la manca de suport institucional i la poca ajuda que es rep per tirar endavant els nous projectes.

Ha motivat la iniciació de repertoris amb altres compositors com Guinovart, Amargós, Miralles, aconseguint obres molt eclèctiques i que ara formen part del recull que disposa l'ESMUC pels músics que cursen el Grau Superior. Abans no comptaven amb partitures específiques per a tenora i diferents acompanyaments.

Coneixedor a fons del panorama musical català i les seves innovacions ens parla de Manel Camp, Lluís Vidal, Roger Mas, Pascal Comelade i les seves aportacions i col·laboracions amb formacions de cobla.

Els últims vint-i-cinc o trenta anys s'estan observant dos moviments en l'àmbit de la sardana. D'una banda la música per a cobla, amb múltiples innovacions i la cobla per

fer música, on es viu de manera revolucionària la música, emprant els instruments de les formacions de cobla per instrumentar música contemporània clàssica, o fer versions de jazz,...

Ambdós camins evolucionen de manera molt diferent.

La gent jove que avui toca a les cobles escriu també la música que sent amb les influències d'ara.

Tenim en aquest moment els millors intèrprets d'instruments com la tenora o el tible, o el flabiol de la història, El nivell és molt alt. Hi ha estudis específics, bona preparació i també l'evolució dels instruments que cada vegada permeten més variacions i donen més possibilitats. Sobre tot això encara perduren però es van venent alguns "clixés" que fan referència al so fort de les tenores o la dificultat d'afinació dels tibles que no feien aquests instruments aptes per altres músiques que no fossin les sardanes.

A finals de la dècada dels setanta, s'inicien les escoles de Cobla que eren iniciatives personals que més tard cobreixen les diputacions, en localitats com Blanes, Sabadell, La Bisbal, Agramunt, Olesa, Santa Coloma, Bellpuig. La majoria d'elles han anat tancant després d'aconseguir donar llum a una formació completa de cobla. L'escola de Cobla de la Bisbal va donar lloc a la Bisbal Jove però en aquest cas també continua endavant com a escola.

El 90% dels músics actuals de cobla tenen entre vint-i-cinc i quaranta anys, i provenen d'aquestes escoles. Afirmen que actualment hi ha les millors formacions instrumentals de la història de la sardana, després d'haver patit un buit generacional.

Els compositors també estan en aquesta franja d'edat: Francesc Cassú, Jesús Ventura, J.J. Blay, Joan Jordi Balmanya, Jordi Paulí, Arteaga, Ortí. Innoven en l'harmonització donada pels seus coneixements i per altres influències rebudes, del jazz per exemple. El llenguatge és diferent i desperta crítiques doncs es titlla el moviment de ser "menys" català. La música no és tan tradicional i acull més eclecticisme.

2. Entrevista a Pau Guillemet, Guillamino.

23 de novembre 2011. Entrevista a Pau Guillemet, "Guillamino", realitzada a Barcelona

Guillamino va néixer a Barcelona, el 1976. Es defineix com un músic d'estudi, autodidacta, músic de pop combinat amb electrònica. Les seves influències provenen de nombrosos corrents de l'electrònica amb incursions al soul i a la sardana. La seva capacitat d'innovació i la seva creativitat li han permès actuar arreu del món, com ara al Japó, Xile, França, Alemanya, Itàlia, i participar en múltiples festivals. Per alguns és un creador revulsiu en l'àmbit de les músiques electròniques que incorpora, transforma i experimenta també amb la sonoritat de la cobla.

Ens trobem a un bar de Barcelona. No calen presentacions, perquè som vells coneguts degut a l'amistat i la col·laboració que el meu oncle, el bateria Toni Molina, realitza amb ell en treballs d'investigació sonora i en actuacions en directe. Agraïxo molt el seu temps i també els documents sonors que em fa arribar arrel de l'entrevista i que no han estat encara editats públicament.

M'explica que el seu interès per la cobla es deriva del fet que ell la visualitza com una orquestra i que la seva inspiració prové de la nostàlgia del passat, del record de la seva àvia quan li explicava ballades de sardanes a Barcelona i del seu besavi que era trompetista de sardanes. De fet, segons ell, el músic de cobla sempre ha fet altres coses perquè tradicionalment una mateixa cobla feia diverses "sessions" durant un sol dia, especialment a les festes majors: - música per l'ofici, la ballada de sardanes; el ball o el concert de tarda i també el de nit (amb balls i melodies de l'època). Explica Guillamino, que el músic d'ofici ho podia fer tot, i ell s'inspira en aquesta versatilitat. A Guillamino li interessa l'originalitat que pot suposar la barreja de música electrònica amb el so de la sardana, per trencar complexos i manies i barrejar música i conceptes de manera trencadora. Li va semblar que la "sardana house" podria interessar a nivell de mitjans. "Sampleja" sardanes.

La seva iniciativa va rebre el suport d'una beca d'investigació de la Universitat Pompeu Fabra que li va permetre, juntament amb la col·laboració de la discogràfica Bankrobber i la Cobla Bisbal Jove, fer un disc i un espectacle que va passejar per Catalunya (Vic, Torroella de Montgrí, La Mercè, Salt (la Mirona), Banyoles, (barraques), a un públic jove que la va rebre amb interès, justament un públic poc interessat en la sardana tradicional.

Ha col·laborat amb Llibert Fortuny, Victor Nuble, l'orquestra Tarannà i diversos grups de jazz amb aquest projecte. Li agrada veure i observar com altres creadors musicals, semblants a ell, estan compartint aquest interès i poden fer col·laboracions. Justament amic de Raph Dumas, han arribat a la mateixa cruïlla en l'àmbit de la barreja de música electrònica i sardana, sense haver-s'ho comentat. A partir d'ara, esperen poden col·laborar. Coneix les iniciatives de Pascal Comelade i Roger Mas amb la Cobla Sant Jordi. És conscient que aquest estil musical no està generant cap mena de fenomen però hi ha diferents iniciatives soltes que estan generant experiències molt innovadores que van des del que ell anomena "freekisme" fins a moviments interessants.

Explica que li agrada el so de la cobla per la seva estridència típica i fins i tot molesta. Això l'ha fet crear sardanes "mambo", sardanes "reggaeton" i sardanes "persegues" en col·laboració amb músics d'altres cultures i de la mà de Marcel·lí Antúnez (cofundador de la Fura dels Baus), a qui descriu com un "obsessionat" per la sardana.

Guillamino em va explicar de manera detallada com va desenvolupar el seu projecte amb la Bisbal Jove.

Va escoltar moltes sardanes, d'una àmplia discografia familiar, pel simple fet que li agradaven. De totes elles va triar tretze sardanes poc conegudes i entre les menys conegudes els "temes menors", els menys populars. Les sardanes eren de Ventura, Garreta i Saderra com a màxims exponents. Les va passar a la Bisbal Jove i finalment varen treballar sobre la sardana "*Rocacorba*" de Joaquim Serra.

Guillamino la va samplejar sobre una base tancada, amb frasejos i es va inspirar justament en una part del disc que estava "ratllada". Va fer un puzzle entre la seva inspiració, la melodia base i les diferents percepcions que recollia dels músics de la Bisbal Jove a qui es va adreçar amb el seu projecte. Pau Guillamet es considera un músic autodidacta i en canvi, els músics de la Bisbal Jove estaven molt acostumats a "llegir" partitures. L'asseblatge entre aquestes maneres tant diferents de fer música no va ser fàcil, però els músics també tenien ganes de fer coses diferents amb els seus instruments. Compara el procés com quan mirem pel·lícules subtítulades encara que entenguem el que diuen. Estem més pendents de la lletra que la imatge. Guillamino va aconseguir donar seguretat als músics i que estessin més pendents de la improvisació que de la melodia escrita (de la qual només tenien una petita base). La implicació dels músics segons Guillamino va ser excel·lent. De fet Guillamino es va acostar a la Bisbal Jove perquè la veia una cobla moderna, amb protagonisme al facebook i al twitter, amb projectes tan innovadors com XX, i per això confiava en que eren capaços d'entendre's.

Ens explica que van aconseguir unir visions de "dins i fora" de la sardana aconseguint fer música. La sardana catalana, al capdavant, és música.

De cares al treball pràctic també vaig recollir consells d'aquest músic:

- no siguis literal en el seguiment de la melodia
- canvia d'estil,
- imagina, sigues original
- agafa el so de la cobla amb els instruments que li són propis
- juga rítmicament amb fragments molt petits
- no ho farceixis molt
- tria sons amb personalitat
- fes bones construccions de les "crescudes"
- construeix un esquelet rítmic de baix

3. Qüestionari enviat a Esteve Palet, jove compositor reconegut.

Quina visió general tens sobre el moment actual de la sardana?

La sardana no està en el seu millor moment, tots ho sabem, però ni molt menys està tocada de mort. La veig en un moment difícil ja que es barregen els que viuen encallats al passat amb altres que a vegades sembla que l'hagin oblidat. Modestament crec que els primers haurien de tenir present que la música evoluciona i que la sardana no pot quedar-ne al marge, i els segons que la sardana té una tradició i una història que s'ha de tenir present i s'ha de respectar.

Personalment, quin contacte has tingut amb el món sardanístic?

Podríem dir que el contacte m'ha vingut primer de tot per tradició familiar, tan el meu pare l'Esteve Palet Ribas com el meu avi en Lluís Palet Pou instrumentistes de tible/tenora i trombó / fiscorn respectivament, foren membres de diverses cobles (Costa Brava i Montgrins entre d'altres). En el cas del meu pare és compositor també de diverses sardanes. La sardana ha format part sempre de l'ambient familiar.

Jo no he format mai part de cap cobla ni n'he estudiat cap instrument propi però en el meu camp, el de la composició, sí que hi he fet aportacions.

De fet, les meves primeres estrenes, van venir gràcies al món sardanístic.

He tingut la sort de guanyar diversos premis i això m'ha portat a estar en contacte més o menys regularment amb la cobla, ja sigui escrivint música, com en formar part del jurat en concursos de composició o simplement en l'assistència a concerts. He de dir que no sóc massa amant de les audicions i ballades de sardanes.

Que en penses sobre les noves propostes sonores, compositives i interpretatives dels últims anys?

Bé, com tota la música, hi ha d'haver en la composició cert esperit de seguir endavant, d'evolució, de renovar-se o morir que es diu. No té massa sentit escriure sardanes com al segle passat, però tampoc les hem d'obviar! Hi ha música d'extraordinària qualitat que els compositors hauríem d'escoltar i tenir un respecte abans de posar-nos a escriure. A vegades sembla que qualsevol cosa valgui, com més estranya o "innovadora" millor, i jo crec que no és així. S'ha de ser honest, no tot val.

En el moment de compondre quines aportacions fas, que no es facin abans o que has deixat de fer i que es feia abans? I perquè?

Primer de tot intento que les meves sardanes sigui cada una diferent. Que siguin riques harmònicament i que mantinguin l'interès de l'oient. Evidentment tenint sempre present que venim del camp de la música tradicional i que si s'escriu una sardana, s'està escrivint una dansa, més elaborada o menys, més rebuscada o menys, però s'ha de ser conscient del que comporta.

Cap on creus que porten?

A seguir evolucionant. El fet que la música sigui més elaborada comporta músics més ben formats, instruments més perfeccionats i espero que arribi el dia que el públic sigui més exigent.

Com veus el futur de la sardana?

En quan a la composició, esperançador, amb bastants compositors joves amb il·lusió i ganes d'escriure i aportar coses noves per enriquir el panorama sardanístic.

En la programació de concerts, i han hagut últimament propostes molt interessants, i les considero interessants ja que aporten aire nou, però aprimant la qualitat musical per sobre de qualsevol altre cosa. Aquest hauria de ser el camí a seguir.

En les audicions de sardanes, sincerament, mentre el més important sigui saltar...

Referències

Fonts impreses

- Albert, Lluís. *La Sardana*. Quaderns de Cultura. Num. 59. Editorial Bruguera. Barcelona, 1970. Vol. II.
- Ayats, Jaume; Costal, Anna; Rabaseda, Joaquim. *Sardanes*, Quaderns de la Revista de Girona, nº 143, 2009.
- Costal, Anna (coord.). *Cançons que cal saber*. Barcelona: Editorial Pòrtic, 2010.
- *Llibre del 13è Aplec de la Sardana*. Sant Feliu de Guíxols, maig del 2000
- Molero, Eugeni, *La Principal de la Bisbal: Cobla de la Generalitat de Catalunya*. Diputació de Girona i Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1981.
- Morcillo, Albert: "La vida i obra d'un músic oblidat. Josep Carreras i Dagas". *Revista de Girona*, núm 253, 2009.

Internet

<http://www.tv3.cat/videos/3104532/Joan-Josep-Blay-un-compositor-relativament-comic>

<http://zacaries.blogspot.com/2008/08/una-transardana.html>

<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/105205-lels-puristes-van-negar-la-sardanovar.html>

www.youtube.com/watch?v=v3xWLjaEV-I

<http://www.enderrock.cat/noticia/5937/coblisme/rap/dumas>

<http://coblamil-lenaria.fr/presse.html>

http://www.encyclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0044403&BATE=Enric%2520Morera%2520i%2520Viura

<http://www.carmecornella.cat/2011/05/en-joan-maragall-i-lemporda.html>

Referència de les fotografies.

- Fotografia. portada. Cobla del 1909. <http://ca.wikipedia.org>
- Fotografia pàg. 14. La Principal de la Bisbal 1892. <http://laprincipaldelabisbal.com>
- Fotografia pàg. 14. La Principal de la Bisbal Octubre del 2006
<http://www.auditorigirona.org>
- Fotografia pàg. 16. XLXV Aplec de la Bisbal d'Empordà 2006, La Bisbal d'Empordà.
Web www.avibotet.cat
- Fotografia pàg. 18. La Cobla Conrad Saló, Aplec de la Bisbal d'Empordà 2011, La Bisbal d'Empordà. Foto Joan Cortés.
- Fotografia pàg. 22. Guillamino. <http://www.alternatilla.com>
- Fotografia pàg. 22. Guillamino. <http://www.vilanova.cat>
- Fotografia pàg. 23. Pascal Comelade i la Cobla Sant Jordi, portada del CD.
www.enderrock.cat.
- Fotografia pàg. 23. Pascal Comelade i la Cobla Sant Jordi, Blog personal de Juan Miguel Morales López.
- Fotografia pàg. 23. Raph Dumas (coblism). www.raphdumas.com
- Fotografia pàg. 23. Raph Dumas. www.theprimaveras.net
- Fotografia pàg. 24. Roger Mas i la Cobla Sant Jordi. Article del Punt Diari.
- Fotografia pàg. 24. Marc Timón. <http://www.atrapalo.com>
- Fotografia pàg. 25. Cobla Contemporània. www.last.fm
- Fotografia pàg. 26. Cobla Sant Jordi. www.avibotet.cat
- Fotografia pàg. 26. Cobla Mil·lenària. <http://creuant.blogspot.com>
- Fotografia pàg. 27. Cobla la Bisbal Jove. <http://creuant.blogspot.com>
- Fotografia pàg. 27. Cobla la Bisbal Jove portada CD. <http://creuant.blogspot.com>
- Fotografia pàg. 27. Cobla de Reus Jove. <http://reusjove.blogspot.com>
- Fotografia pàg. 27. Principal de la Nit. <http://www.tradicionarius.com>
- Fotografia pàg. 27. Principal de la Nit. <http://laprincipaldelanit.cat/>
- Fotografia pàg. 28. Cobla Tarannà . <http://www.experimenttaranna.com>
- Fotografia pàg. 28. Principal de Júpiter. <http://www.firamediterrania.cat/>
- Fotografia pàg. 29. Cobla Catalana dels Sons Essencials. <http://blocs.mesvilaweb.cat>
- Fotografia pàg. 40. Jordi Molina. <http://www.jordimolina.cat/>
- Fotografia pàg. 41. Guillamino. <http://indicat.blogspot.com>

